

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897.   Andra Kammaren.   N:o 19.

Lördagen den 27 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *C. R. Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående anslag till verkställande af undersökning för anläggning af statsbana från Gellivare till norska gränsen,

med förslag till förändrade bestämmelser angående förvaltningsbidrag till sjukkassor,

angående förbättring af hamnen vid Stora Rör å Öland,

angående försäljning till Fridafors' fabriks aktiebolag af ett område af förra häradshöfdingebostället 1 mantal Karsahult n:o 1 i Kronobergs län,

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre arrendatorn Erik Gustaf Lindberg,

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Karl Oskar Hedblad,

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter drängen Karl Gustaf Karlström, och

angående godkännande af ett med Malmö stad ingånget aftal m. m.

Samtliga dessa propositioner begärdes på bordet och bordlades.
Andra Kammarens Prot. 1897. N:o 19.

§ 3.

Efter föredragning af statsutskottets memorial n:o 36, i anledning af kamrarnes beslut rörande punkterna 3:o) och 4:o) af statsutskottets utlåtande n:o 23 angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 4.

Ang. upphörande af tullen å majs m. m.

Till behandling förelåg härefter bevillningsutskottets betänkande n:o 8, i anledning af väckta motioner dels angående upphörande af tullen å majs, dels och angående förbud mot användande af majs för tillverkning af brännvin.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 112, hade herr *L. Eriksson* i Bäck föreslagit, att Riksdagen måtte besluta borttagande af tullen å majs. I anledning af denna motion hade deretter uti en likaledes inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 141, herr *Ola Persson* i Rinkaby, med hvilken fyra andra af kammarens ledamöter instämt, föreslagit, att all brännvinstillverkning af majs, malen eller omalen, måtte förbjudas, samt att Riksdagen måtte vidtaga de förändringar i gällande kongl. förordning angående vilkoren för tillverkning af brännvin, som deraf kunde blifva en följd.

Som nämnda två motioner egde med hvarandra oskiljaktigt samband, hade utskottet ansett dem lämpligast böra prövas i ett sammanhang; och hemstälde nu utskottet:

1:o) att herr Erikssons ifrågavarande motion, angående borttagande af tullen å majs, icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

2:o) att herr Perssons ofvanberörda motion, angående förbud mot användande af majs för tillverkning af brännvin, icke heller måtte af Riksdagen bifallas.

Emot hvad utskottet sålunda hemställt hade reservationer anmäls:

vid punkten 1:o)

af herr *Collander*, som yrkat: »att Riksdagen, med afslag å herr *L. Eriksson*s motion, ville i anledning af samma besluta, att restitution af erlagd tull för *majs*, *omalen*, erhålles för den quantitet af sådan majs, som blifvit för produktion af fläsk använd, när vederbörlig ansökan med uppgift derom lemnas, i den ordning och under den kontroll för användandet, som Kongl. Maj:t finner behöfligt för sådant ändamål stadga; åliggande den, som vill sådan restitution

åtnjuta, att bekosta den kontroll, som Kongl. Maj:t sålunda bestämmer.»

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.

(Forts.)

samt af herrar *S. M. Olsson* i Sörnäs och *H. Eriksson* i Elgered, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr *L. Erikssons* motion;

vid punkterna 1:o) och 2:o)

af herrar *G. Jansson* i Krakerud, *Lundström* och *Göransson*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen:

1:o) att, med anledning af herr Erikssons i Bäck motion, n:o 112, tullen å majs, omalen, måtte borttagas; samt

2:o) att all bränvinstillverkning af majs, malen eller omalen, måtte förbjudas, och att Riksdagen måtte vidtaga de förändringar i gällande kongl. förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin, som deraf kunna blifva en följd;

vid punkten 2:o)

af herr *Ola Persson*.

Efter föredragning till en början af *punkten 1:o* af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Persson i Rinkaby, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Sedan bevillningsutskottet sammanfört de nu föreliggande båda motionerna i ett betänkande, vill jag hemställa, att diskussionen här i kammaren finge röra sig om båda motionerna gemensamt, och att proposition derefter måtte framställas särskildt vid de olika punkterna; och anhåller jag, att proposition måtte framställas å denna min hemställan.

Sedan kammaren till denna hemställan lemnat sitt bifall, samt herr talmannen i följd deraf låtit uppläsa jemväl *punkten 2:o*, lemnades ordet å nyo till

Herr Persson i Rinkaby, som nu anförde: Herr talman, mine herrar! Såsom herrarne torde finna, föreligga här två motioner, hvilka kanske skulle kunna anses tillhöra olika system. Jag skall dock till kammaren hemställa, att motionerna måtte blifva behandlade med hänsyn till de praktiska förhållanden, som de hvar för sig kunna beröra, och att i förevarande fall hänsyn måtte tagas uteslutande till de förhållanden, som för oss kunna vara fördelaktiga.

Ang. upphö-
rande af tuller
å majs m. m.
(Forts.)

Motionen i fråga om förbud för bränvinstillverkning af majs är alldeles icke ny, utan har förekommit vid åtskilliga föregående riksdagar och med skärpa framhållits af ganska framstående riksdagsmän. Det torde dock vara att beakta, att denna fråga nu kommit i ett annat läge, än den var på den tid, då motionen senast var före i Riksdagen. Sedan dess hafva nemligen andra förhållanden inträdt med afseende å tullarne. Då tullen ej var så hög som nu, kunde icke majsen hafva någon egentlig betydelse som foderämne, enär då en betydlig del af den råg, som producerades inom landet, kunde användas till utfodring. Men då nu priset på råg betydligt stegrats, hafva jordbrukarne måst söka ett annat foderämne för att kunna tillgodogöra sig en större afkastning af sitt jordbruk. Ingen af herrarne må väl tro, att de femton millioner kronor, som årligen ingå till statsverket från de skånska jordbrukarne, växa direkt upp ur jorden. Nej, det är för visso förenadt med stora uppoffringar, mycken möda och kostnad att sammanskrapa dessa penningar för att sedan kunna betala in dem till staten. Det är alldeles säkert, att hvarken bränvinstillverkningen eller hvitbetsodlingen skulle hafva gifvit den afkastning, som nu deraf influtit, om icke dermed varit förenad en rationel skötsel af ladugårdarne och derigenom bättre förhållanden för jordbrukarne inträdt. Det är kanske knappast någon inom de öfriga delarne af landet, som har någon aning om, med hvilket slit de skånska jordbrukarne måste dragas för att komma ut med dessa skatter.

Vid slagthusfrågans behandling här i kammaren var det en representant på malmöbanken, som redogjorde för exporten af gödkreatur öfver Malmö till utlandet, och han visade, tror jag, att nämnda export omfattade mer än hälften af hela vår gödboskaps-export. Det är ganska troligt, att flertalet af dessa djur kommo från Blekinge eller Skåne, och vid försäljningen af dessa djur har således influtit ett anseeligt stort kapital, men af detta kapital har en stor del måst uppoffras till de skatter, som hvila på de näringar, som i dessa orter bedrifvas.

Bevillningsutskottet har nu, såsom jag nämnt, sammanfattat de föreliggande båda motionerna, och den motivering, utskottet användt för desammas afstyrkande, gifver mig anledning att fästa kammarens uppmärksamhet på att utskottet icke är ogent stämndt mot motionerna, utan utskottet uttalar sig tvärtom i motiveringen på ett sådant sätt, att man kunde tycka, att det i klämman borde komma till ett helt annat slut. Utskottet säger till en början, att det icke torde kunna förnekas, att genom majstullens borttagande ett godt foderämne kunde erhållas för ett synnerligen billigt pris — tullfri införsel af majs skulle alltså ur denna synpunkt vara fördelaktig — men när utskottet sedan kommer till behandlingen af min motion, hvilken utskottet medgifver att jag haft full anledning att väcka, så säger utskottet, att potatisodlingen skulle gå alldeles under och vi icke vidare kunna bedrifva densamma, om majs kunde importeras

tullfritt. Utskottet framhåller nemligen, »att, i händelse tullen å majs borttoges, detta skulle i väsentlig grad inverka hämmande på afsättningen af potatis till bränvinsbrännerierna, hvarigenom ett hårdt slag skulle drabba den svenska jordbruksnäringen». Ja, ingen lærer vilja förneka, att så skulle blifva förhållandet och att vår potatisodling skulle helt och hållet förstöras, om majs finge fritt importerat. Men ingen lærer väl heller vilja påstå, att det är alldeles nödvändigt, att vi importera denna råvara för att uteslutande tillverka bränvin af densamma. Ty det är, som sagdt, alldeles faktiskt, att om majs finge fritt importerat, skulle all potatisodling bli omintetgjord, därför att det icke skulle vara möjligt att, med det pris, majsbränvin då skulle betinga, dermed kunna konkurrera med potatisbränning.

*Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)*

Nu, säger utskottet vidare, att herr Ola Persson till förekommande af sådana olägenheter väckt motion om förbud mot användande af majs för tillverkning af bränvin, och utskottet tillägger, att »förslag att genom lagstiftning i denna riktning åt jordbruksnäringen inom landet förbehålla all afsättning af råämnen till bränvinsbrännerierna, särskildt af potatis, hafva flere gånger förut varit föremål för Riksdagens pröfning». Men så kommer derefter en annan sats, då nemligen utskottet vidare säger: »Enligt grundsatserna för nu gällande lagstiftning för näringsfriheten bör det stå en hvar fritt att välja de råmaterialier, han anser fördelaktigast för den näring, han idkar, och ett förbud mot användande af majs för tillverkning af bränvin synes utskottet därför innebära ett ingrepp i den frihet, som bör tillkomma idkarne af denna näring lika väl som andra näringsidkare. För de brännerier, som äro belägna å trakter, der tillgång på potatis icke finnes i tillräcklig mängd för deras behof, skulle ett sådant förbud till och med kunna medföra den påföljd, att tillverkningen icke längre skulle kunna med fördel bedrivas och således måste nedläggas.» Det synes, som om utskottet hade fruktat för att vi icke skulle få bränvin i tillräcklig mängd, om vi skulle utesluta majsen. Jag tror icke, att utskottet behöfver befara något sådant, ty här finnes alldeles tillräckligt med bränvin, och om man ser saken ur nykterhetssynpunkt, så kan man väl icke påstå, att det ej skulle vara nog, om vi blott konsumera det bränvin, som kan tillverkas af våra egna produkter.

Utskottet tillägger vidare: »Utom de skäl, som sålunda anförts mot det föreslagna förbudet, uppställa sig derjemte för genomförande af detsamma rent praktiska hinder»; men utskottet har dock icke sökt att framlägga något bevis härför.

Hvad den första punkten beträffar, nemligen att min motion skulle innebära en inskränkning i näringslagstiftningen, så vet man ju, utan att behöfva söka långt efter det, att denna lagstiftning redan nu är ganska inskränkt och att det icke fins någon annan näring, som är så inskränkt som bränvinstillverkningen, ty bränvin får ju icke tillverkas vare sig i huru stor eller huru liten mängd

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

som helst, och det är noggrant regleradt, under hvilka tider det får tillverkas. Det har gått med bränvinslagstiftningen på samma sätt som med lagstiftningen för betsockertillverkningen. Man har stiftat undantagslagar, och när man sett, att en näring kommit i gång och att det varit på väg att blifva öfverproduktion, så har man premierat åtskilliga fabriker och tillfogat de andra en stor skada. I fråga om bränvinshandteringen hafva somliga brännerier premierats på det sättet, att de tillåtits att fabricera jäst, hvilken fabrikation får fortgå hela året; och det är just sådana fabriker, som draga fördelarna af bränvinshandteringen. Med afseende å betodlingen har man, ehuru det tillverkats nog med socker förut, premierat flera nya fabriker genom att låta dem få en billigare tillverkningskatt under de första fem åren. Det är alldeles tydligt, att på det sättet dessa näringar skola helt och hållet förstöras, ehuru det vill synas, som om staten skulle hafva behof af dem, då de ju inbringa så stora summor, som den jag nyss omnämde. Det visar sig också, att det icke i längden kan gå med det skånska jordbruket på sätt, som det nu sker, utan detta har både föregående år och det sista visat en fruktansvärd tillbakagång. Man har der nere fått se den ena egendomen efter den andra försäljas långt under taxeringsvärdet, så att inteckningshafvarne vanligen förlorat stora summor. Det skånska jordbruket har kommit upp till en högst anseelig kultur, men det fins gränser för jordens afkastning, hvilken icke kan tillväxa i oändlighet. Om man ser på importen och exporten, så befinnes det, att man, medan rågprisen stodo låga, kunde exportera mycket hafre. 1893 utgjorde importen af råg och hvete 27,000,000 kilogram och exporten af hafre 21,000,000 kilogram. Under de sista åren har hafreexporten gått ner så betydligt, att, medan importen af råg hållit sig någorlunda jern eller för år 1895 vid 24,000,000 kilogram, hafreexporten sjunkit till 6,000,000 kilogram — från 21 millioner till 6 millioner! — och år 1896 till 4,500,000 kilogram, så att kanske vid detta års slut man får en import af hafre i stället för export. Till de skånska hamnarna har redan inkommit ett tiotal hafrelaster, som nu utbjudas till salu. Detta bevisar, att man för att hålla jordbruket uppe och erhålla en god afkastning af jorden måste skaffa sig ett billigt foderämne, så att man kan hålla ladugården i häfd.

Jag har visserligen icke väntat någon större framgång för min motion, men jag ansåg mig dock alldeles nödgad att komma fram med den, sådan som ställningen nu är.

Vid betänkandet finnes fogad en reservation af en utaf utskottets ledamöter, och det vore orätt, om icke kammaren finge taga ut den rätta innebörden af densamma.

Den ärade reservanten har gifvit den föreslagna klämman ett innehåll, som skulle innebära afslag å min motion. Den lyder sålunda:

»att Riksdagen, med afslag å herr L. Erikssons motion, ville i anledning af samma besluta, att restitution af erlagd tull för *majs, omalen*, erhålles för den kvantitet af sådan majs, som blifvit för produktion af fläsk använd, när vederbörlig ansökan med uppgift derom lemnas i den ordning och under den kontroll för användandet, som Kongl. Maj:t finner behöfligt för sådant ändamål stadga; åliggande den, som vill sådan restitution åtnjuta, att bekosta den kontroll, som Kongl. Maj:t sålunda bestämmer.»

Ja, hvad menar herr Collander med detta? Det kan jag verkligen ej förstå. Det synes, som hans mening vore, att om man kan hålla sig med en gris, som utfodras med majs, så kan man också hålla en kontrollant, som ser efter, hvad grisen äter. Någon annan mening kan ej ligga deri. Men det är ju icke möjligt att tänka sig, att man skall kunna skaffa intyg om hvad ens svin fått i utfodring, såsom det enligt hans förslag skulle erfordras för att kunna erhålla restitution. Det skulle ju lätt kunna hända, att man kastade en skopa majs äfven till höns eller andra kreatur, och då skulle man ej få någon restitution. Det vore ju i allt fall omöjligt att kontrollera detta. Det är för öfrigt ej vanligt, att de mindre jordbrukarne kunna importera majs, och sålunda skulle de gå miste om den förmån, som rätten till restitution vore afsedd att bereda. En grosshandlare kunde visserligen taga in en skeppslast majs och sedan begära restitution af den erlagda tullen, men därför skulle erfordras, att han kunde bevisa, att de personer, till hvilka han sålt varan, också verkligen användt den till svinuppfödning, och detta skulle i de allra flesta fall erbjuda nästan oöfvervinneliga svårigheter. Det ligger därför enligt min mening utom möjlighetens gräns att tänka sig detta förslag utfördt i verkligheten.

Reservationen är verkligen sådan, att man kan känna sig tveksam, om den ej tillkommit för att söka förlöjliga innebörden af min motion. Jag vill dock ej säga detta, utan tror, att den tillkommit i välment syfte, men i hvarje fall lär det vara klart, att den samma ej kan till någon åtgärd föranleda.

Hvad beträffar de öfriga reservationer, som äro afgifna vid detta betänkande, så gå de helt och hållet i samma riktning som motionärernas förslag. Reservanterna hafva gjort ett tillägg till hvad jag anfört i min motion, i det de yttra:

»Beträffande kontrollen öfver efterlefnaden af ett förbud mot bränvinsbränning af majs yttrade statsrådet och chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet den 13 maj 1887, att en sådan kontroll ej vore svår att verkställa.»

Om bevillningsutskottet hade velat göra sig den mödan att fråga chefen för kontrollbyrån eller vederbörande öfverkontrollörer i riket, så är jag öfvertygad om att det kommit till ett annat resultat, än det nu gjort, och att det åtminstone ej kommit upp med den invändningen, att kontroll i detta afseende vore omöjlig. Det är lika lätt att kontrollera, att bränvin icke tillverkas af majs,

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

som det är att kontrollera, det bränvin icke undansnillas. Kontrollanterna hafva samma åliggande i båda fallen. I betänkandet har bevillningsutskottet redogjort för hvilka kvantiteter bränvin, som tillverkats af majs och af potatis. Men om kontrollanterna ej haft tillsyn häröfver, så hade de ej kunnat komma fram med dessa siffror. Det är till och med mycket lättare att kontrollera, hvilka ämnen som begagnas vid bränvinstillverkningen, enär dessa under inmäskningen få stå i fyra dagar, under det att bränvinet, så snart det är färdigberedt, genast undantages. Denna anmärkning förfaller sålunda helt och hållet.

Jag skall emellertid med anledning af hvad jag nu yttrat yrka bifall till min motion. Jag kan ej yrka bifall till den i första punkten omförmälda motionen under annan förutsättning, än att äfven den motion, som omnämnes i andra punkten, bifalles. Herr talman! Jag skall sålunda för närvarande yrka bifall endast till min motion.

Vidare yttrade:

Herr Collander: Herr talman, mine herrar! Det nu föreliggande ärendet kan synas vara en rätt obetydlig fråga, men det är i hvarje fall efter mitt förmenande en mycket intressant fråga.

Då dessa båda motioner behandlades inom utskottet, så voro såväl protektionister som frihandlare ense om en sak, nemligen den, att det tillvägagångssätt, som den siste talaren i sin motion föreslagit, eller att utfärda förbud mot tillverkning af bränvin af majs, om man skulle medgifva tullfri införsel af sistnämnda våra, icke vore möjligt att genomföra. Derom voro, som sagdt, alla ense, att något sådant ej kunde komma i fråga. Och utskottet har i det fallet alldeles tydligt visat, hvarpå det grundar denna sin åsigt, nemligen först och främst derpå, att det på ett högst väsentligt sätt är stridande emot näringsfriheten att förbjuda användning af ett ämne, som ej räknas till de helsovådliga, gifter och dylikt, utan är ett sundt och godt ämne; att förbjuda användning af ett sådant ämne i en alldeles lofflig näring, det är något, som en något så när klok person icke kan vara med om. Det var vidare fråga om, huruvida en sådan kontroll, som den motionär, som nyss hade ordet, tänkt sig, skulle kunna göras tillfredsställande. Den frågan har många gånger varit före. Man var nu inom utskottet äfven ense derom, att också i det afseendet vore det betänkligt att gifva sig in på motionärens förslag, enär det vore svårt att vid bränvinsbränning kontrollera, huruvida dertill användes malen majs eller annan malen spanmål vid inmäskningen, och staten således ej skulle härvidlag kunna erhålla verksam kontroll.

Då man sålunda inom utskottet var på det klara med, att det icke låte sig göra att bifalla den kompletterande motion, som den siste talaren väckt, så var man inskränkt till behandlingen af herr

Erikssons i Bäck motion, eller till afgörandet om, huruvida tullfrihet för majs skulle förordas eller icke. Alla utan undantag erkände, att om man utan olägenhet för andra näringar kunde taga bort tullen på majs, så skulle det alldeles gifvet — ingen var af annan åsigt — vara en ytterst vigtig sak för jordbrukarne att kunna tillgodogöra sig detta billiga foderämne för uppfödande af kreatur. Ty majs står, såsom utskottet påpekar, nu så lågt som till 6 kronor 10 öre à 6 kronor 15 öre för 100 kilogram, hvartill nu, om den vid införsel skall beläggas med tull, kommer tullens belopp, 3 kronor 70 öre för omalen majs. Men om också alla erkände, att detta vore en för jordbruket mycket vigtig sak, så framhölls emellertid från protektionisternas sida med skärpa, att med en sådan tullfri införsel af majs det vore alldeles gifvet, att den potatisodling, som bedrifves i Kristianstads län, Blekinge län och Småland för afsättning till brännerier, skulle få en mycket svår konkurrens att bestå. Och detta kan icke heller bestridas. Det påvisades visserligen å andra sidan, att tull icke var åsatt majs före 1887, och att de brännerier, som använde potatis, ändock på den tiden voro i full kraft. Men detta kan nu hafva berott på det pris, majs hade den tiden i förhållande till det pris, hvarför den nu kan importeras.

Då nu alla inom utskottet och sålunda äfven jag stodo på den ståndpunkten, att vi medgäfvos, att dessa potatisodlande trakter onekligen skulle lida ganska stort intrång, om majs infördes tullfritt, så hemstälde jag, att man skulle söka utfundera något annat sätt att vinna det, som alla erkände vara eftersträfvansvärdt, eller att anskaffa ett billigt foderämne för svinuppfödning. Det föreföll mig nemligen, att, när man på andra områden inom näringarna tillämpade systemet af restitution af tullafgifter, något sådant äfven här vore möjligt, och att man på detta sätt skulle kunna med undanrödjande af den fruktade faran för potatisodlingen nå den åsyftade fördelen för jordbruket.

Det invändes mot detta, och den motionär, som nyss hade ordet, anförde också, att det icke kunde låta sig göra, att det icke vore praktiskt utförbart. Ja, han har kanske ej satt sig in i saken och i min tankegång; jag kan förstå, att han ej kan fatta det för närvarande. Det är icke min mening, att någon skulle få införa majs tullfritt; majs skulle såsom hittills vid införseln förtullas, men för den förtullade omalna majs, som vore inne, skulle hvar och en, som anmälde sig att använda den för uppfödande af svin, kunna under den kontroll, som staten ville föreskrifva för att öfva tillsyn öfver att den ej användes för annat ändamål, erhålla restitution af tullafgiften.

Då var nästa invändning denna. Hvad jag sagt vore visst godt och väl, det skulle finnas en och annan större svinuppfödare, som kunde betala kontrollkostnaden och som sålunda blefve i tillfälle att tillgodogöra sig ifrågavarande förmån, men alla de små svinuppfödare skulle ej kunna göra det. Ja, det är så här i verden, att

*Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)*

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

alla icke kunna få lika rätt. Derpå hafva vi ett bevis till exempel från juteindustrien. Denna var ej skyddad före år 1888, men det året pålades en skyddstull, dervid dock staten samtidigt medgaf restitution i vissa fall. Men icke hafva alla kunnat tillgodogöra sig denna restitution. Jag drifver på vestkusten en näring, tillverkning af gödningsämnen af sill. När vi skola exportera fabrikatet till utlandet, skicka vi det i säckar, för hvilka vi betalat tull. Vi kunna då få tillbaka tullen, men det möter rätt stora svårigheter, det är många om och men, innan den kan erhållas. För alla trämasse- och pappersfabriker åter, hvilka använda juteomslag i stor skala, är det mycket lättare på grund af rörelsens större omfattning att tillgodogöra sig restitutionen. Men icke får jag då från min ståndpunkt säga, att, därför att jag ej kan tillgodogöra mig restitutionen, jag ej heller kan unna de andra att göra det.

Man har sagt, att det skulle vara svårt att anordna en tillfredsställande kontroll med afseende på användningen af majs till svinuppfödning. Dervid är emellertid först att märka, att jag i min reservation föreslagit, att kontrollen skulle bekostas af den, som ville åtnjuta restitutionen, och att staten således ej skulle vidkännas någon utgift dertill. För det andra blefve sjelfva anordningen ganska enkel. Om man tänker sig, att det på en egendom ligger en kvantitet majs, som är förtullad, så, likasom en kontrollant vid ett bränneri dagligen går och ser till att intet smussel får försiggå vid tillverkningen af brännvin, utan att staten får sin rätt, kan en kontrollant vid svinladugården mycket väl tillse, att en afvägd kvantitet majs ej användes till annat ändamål, ej skickas bort till annat ställe eller dylikt, utan begagnas till uppfödande af svin. Han kan således lätt gifva ett intyg om huru stor kvantitet majs dagligen användts. Ett sådant intyg blir ett bevis, hvarmed man kan gå till det uppbördsverk, som staten anvisat, för att återfå den erlagda tullen. Det blir således precis på samma sätt som i fråga om restitution af tull för juteväf, dervid man anskaffar ett intyg om att så och så mycket juteväf, som man betalat tull för, blifvit exporterad.

Nu har jag icke kunnat tänka ett ögonblick, att jag skulle kunna komma fram med ett detaljeradt förslag om huru kontrollen skulle anordnas, utan jag har i min reservation yrkat, »att restitution af erlagd tull för majs, omalen, erhålles för den kvantitet af sådan majs, som blifvit för produktion af fläsk använd, när vederbörlig ansökan med uppgift derom lemnas, i den ordning och under den kontroll för användandet, som Kongl. Maj:t finner behöfligt för sådant ändamål stadga». Således är det en sak, som det tillhör Kongl. Maj:t att noga bestämma, att restitution erhålles endast för sådan majs, som användes för uppfödning af svinkreatur.

Detta är, herr talman, icke en fråga, som framgått från frihandelssidan, utan en nödvändig konsekvens af ett protektionistiskt system. Vill man taga det protektionistiska systemet, bör man tillse,

att det icke verkar skadligt i de delar, der man kan undvika det. Det är ju en fullt riktig uppgift, som alla protektionister och frihandlare kunna vara med om. Vill man tillbakavisa förslaget med att säga: »Detta hafva vi icke tänkt oss in uti; det är något nytt; alla få icke gagn deraf», då har man de obotfärdigas förhinder — något annat vet jag icke.

*Ang. upphö-
runda af tullen
å majs m. m.
(Forts.)*

Här har varit en allmän sträfvan inom den del af befolkningen, som yrkar skydd för jordbruket, att kunna utestänga det amerikanska fläsket genom tull. Jag erinrar derom, att vi för några dagar sedan beslöto att bibehålla den högre tullen i detta afseende, oaktadt den påvisades vara alldeles vanmäktig. Här vore ett tillfälle att med denna majs, för hvilken restitution beviljas, kunna åstadkomma uppfödning af svin för bättre pris och producera en vara, som kunde konkurrera med det amerikanska fläsket. Men det vill man icke; man vill icke komma ur de gamla nötta hjulspåren. Men icke åstadkommes någon utveckling i ett lauds näringar, om man resonerar på det viset.

Herr talman! Mycken förhoppning har jag icke, helst frågan kommit så nyss fram, att jag skulle kunna vinna någon allmännare tillslutning. Men jag har ansett det vara min pligt att i detta fall framställa ett efter mitt förmenande fullt acceptabelt förslag. Och om frågan nu faller, skall jag, derest jag återkommer till Riksdagen nästa år, taga upp den i en motion. Ty jag är viss, att den förr eller senare skall segra; och den är icke någon frihandelsfråga, såsom jag ännu en gång ber att få kraftigt betona.

Jag anhåller således, herr talman, att få yrka bifall till den af mig afgifna reservation, som återfinnes å sid. 9 i betänkandet, »att Riksdagen, med afslag å herr L. Erikssons motion, ville i anledning af samma beslut, att restitution af erlagd tull för majs, omalen, erhålles för den quantitet af sådan majs, som blifvit för produktion af fläsk använd, när vederbörlig ansökan med uppgift derom lemnas i den ordning och under den kontroll för användandet, som Kongl. Maj:t finner behöfligt för sådant ändamål stadga; åliggande den, som vill sådan restitution åtnjuta, att bekosta den kontroll, som Kongl. Maj:t sålunda bestämmer.»

Herr Eriksson i Bäck: Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma med den förste talaren, herr Persson i Rin-kaby; men då han endast yrkat bifall till sin motion, anser jag mig föranlåten att säga några ord också och dervid blifva i tillfälle att yrka bifall till min motion.

Dessa tullfrågor äro förut så omständligt debatterade, att man knappast kan komma med något nytt i den vägen. Jag vill dock något beröra en sida af saken, som åtminstone mycket litet har varit framhållen vid dessa tullfrågors behandling och som i afseende å denna fråga enligt min mening dock är hufvudsaken och det, som skulle verka bestämmande och afgörande.

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

Jordbruksnäringsen klagar och har i årtal klagat genom sina idkare öfver det svåra betryck, hvaraf den lider. Ja, jag erkänner också, att den har svårigheter att kämpa med. Men dessa svårigheter skulle afsevärdt afhjelpas, om man finge införa majs tullfritt i landet. En af jordbruksnäringens viktigaste binärningar är mejerihandteringen, och till denna hör äfven svinskötseln. Om man nu genom att få in majs i landet tullfritt finge den så billig, att den kunde med fördel användas till utfodring af svin, så blefve denna del af mejerihandteringen mera lönande, än hvad den för närvarande är. Och då mejerierna äro så nära förbundna med jordbruket som de nu äro och framdeles blifva i ännu större grad, så blefve detta en väsentlig hjälp för jordbruket.

Det s. k. andelsmejerisystemet har utvecklats sig betydligt och kommer fortfarande, enligt min mening, att utveckla sig i mycket betydligare omfattning, än för närvarande är förhållandet. Då jordbrukarna genom detta system äro direkt intresserade i mejerierna, så är det också klart, att, genom att denna gren af mejerirörelsen, nemligen svinskötseln, bure sig bättre, en betydande fördel dermed skulle i de flesta fall beredas äfven jordbruket.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid i denna fråga, då jag förmodar, att hvar och en har sin mening klar förut, utan vill endast, herr talman, yrka bifall till min motion.

Herr Fredholm: I denna fråga hafva båda motionärerna och en reservant yttrat sig. För min del har jag icke reserverat mig mot utskottets betänkande, oakadt utskottet afstyrkt tullfrihet på majs. Jag är ju, som herrarna torde veta, vän af tullfrihet så mycket som möjligt är, i synnerhet tullfrihet på spannmål. Men i detta fall har jag icke kunnat yrka på tullfrihet, och detta därför, att i och med det man borttog tullen på majs, skulle man framkalla afsevärda olägenheter.

Genom nu rådande tullsystem komma, såsom jag hade äran att yttra en gång förut, olika intressen i strid med hvarandra. Här står nu striden inom jordbruket sjelft. Tullfrihet på majs skulle naturligtvis vara gagnande för kreatursuppfödningen, men skulle på samma gång vara mycket skadlig för potatisodlingen. Man kan ju ifrågasätta, hvilket af dessa intressen vore mest förtjent af att gynnas, men att afgöra den frågan torde vara förenadt med synnerligen stora svårigheter. Då sålunda saken gestaltade sig så, att man icke kunde vidtaga den i ett afseende gagneliga åtgärden utan att också verka skadligt i ett annat hänseende, ansåg jag i likhet med utskottet, att det vore bäst att behålla förhållandena sådana som de äro.

En reservant, herr Collander, har sökt att kringgå nämnda svårighet derigenom, att han velat medgifva restitution af tullen på den majs, som blefve använd för utfodring af svinkreatur. En sådan restitution är dock enligt mitt förmenande icke förenlig med rättvisa och billighet. I förbigående vill jag nämna, att då herr

Collander i sin reservation gjort en kalkyl öfver den nationalvinst, som genom den af honom föreslagna tullfriheten skulle beredas landet, har han gjort sig skyldig till några små räknefel, som förändra resultatet, dock icke till hans nackdel, utan tvärtom till hans favör. Den vinst, som man efter hans antaganden kunde bereda landet genom tullfrihet på den majs som användes till svinuppfödning, skulle rätteligen uppgå till ett värde af en million kronor. Detta dock under förutsättning af att den majs, som utfodrades, vore tullfri för hvem som helst! Men samma resultat uppkommer alls icke, om man gör majsen tullfri för svinuppfödning på det sätt, som herr Collander föreslagit. Enligt hans förslag skola endast de, som drifva stor svinafvel, faktiskt kunna erhålla denna tullfrihet, hvilken för öfrigt icke heller i sin helhet kan komma dem till del, emedan de måste göra afdrag för kontrollkostnaderna.

*Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)*

En tillämpning af principen om meddelande af restitution, sådan som reservanten föreslagit, kan jag icke för min del vara med om, och detta af följande skäl. Det går an att meddela restitution, när den vara, på hvilken man meddelar restitution, är så tillgänglig, att man kan uppskatta den till sin qvantitet. Det går vidare an att meddela restitution för vissa näringar, när de utföra varor, som tillverkats af importeradt, tullbelagdt råmaterial. Men det går icke an att meddela restitution åt endast en del idkare af en näring och icke åt andra idkare af samma näring. Detta blefve likväl följd, om man skulle, så att säga, premiera dem som uppföda svin i stor skala, under det alla de, som uppföda svin i liten skala, skulle få kämpa med samma svårigheter som förr; och detta vore hvarken rättvist eller billigt.

Herr Collander sade, att det ofta förhåller sig så, att somliga kunna bereda sig fördelar af ett visst förhållande, som andra icke kunna hafva någon nytta af. Ja, det är mycket sant — så är det i många fall. Men icke skall man deraf hemta anledning att genom lagstiftning bereda somliga fördelar, som man icke kan bereda alla andra. Att slå in på en sådan väg anser jag vara ganska farligt, i synnerhet om det gäller att gynna de förmögna på de omedlades bekostnad. Gör man detta i det ena fallet, vet jag icke, hvarför man icke skulle med lika skäl kunna göra det äfven i andra. Och kommer man väl in på det området, då blir den af skyddssystemet framkallade ställningen naturligtvis ännu olidligare än hvad den redan nu är; intressena komma då i ännu skarpare strid med hvarandra än nu.

Hvad beträffar förslaget att förbjuda bränvinsbränning af majs, så ville motionären icke tillmäta någon betydelse åt hvad utskottet här säger om svårigheten att utöfva kontroll. Han åberopade för det ändamålet herr statsrådet och chefens för finansdepartementet yttrande år 1887; men i utskottet funnos personer, som sysselsatt sig med denna handtering under en lång följd af år, och de förklarade, att det väl icke vore omöjligt, men skulle blifva förenadt med

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

högst betydliga kostnader och för öfrigt vara förenadt med mycket stora svårigheter, hvarför man icke med framgång kunde anlita den utvägen. Det förhåller sig icke såsom motionären framhöll, nemligen att när kontrollanterna kunna lemna sådana uppgifter, rörande åtgången af diverse råämnen, som de nu göra och som förekomma i betänkandet, kunna de väl äfven kontrollera, om det ena eller andra ämnet blifvit till sin angifna mängd använt. Detta är två alldeles skilda saker. När det icke är fråga om något ekonomiskt intresse för bränneriegaren, om han lemnar dessa uppgifter, då har han ingen anledning att lemna origtiga siffror, och de behöfva således ej underkastas någon noggrann kontroll. Men då fråga blir derom, att han kan bereda sig ekonomisk fördel genom att lemna origtiga uppgifter, det är då som det är nödvändigt att utöfva skarp kontroll.

De svårigheter, som äro förknippade med borttagandet af tullen på majs, äro, såsom herrarne torde finna, af den beskaffenhet, att man icke kan undanrödja dem utan att skapa nya olägenheter. Under sådana förhållanden finnes icke någon annan utväg än att låta ställningen förblifva sådan som den är. Med anledning deraf skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Då ingen, såvidt jag hört, yrkat bifall till den af oss vid betänkandet fogade reservationen, skall jag be att få yttra några ord.

Denna reservation börjar: »Då år 1886», det skall rätteligen vara 1887. Jag skall således be att få rätta detta fel.

Att man skall för det första vara nödsakad att sätta tull på fläsk derför att man importerar amerikanskt fläsk till försäljning i landet, som konkurrerar med det svenska fläsket, och med detsamma hafva tull på majs, ett foderämne, som är det mest lämpliga för utfodring af svinkreatur, det kan man väl få lof att erkänna vara mycket inkonseqvent. Herr Collander har mycket tydligt visat denna oegentlighet i sin reservation.

Vi ha också försökt, så godt vi kunnat, att i vår reservation påvisa samma oegentlighet. Men då jag för det första icke kunde vara viss om, att herr Collanders reservation är tillkommen i grundlagsenlig ordning, och jag för det andra är säker på att hans förslag är mycket svårt, för att icke säga alldeles omöjligt, att genomföra, så har jag och mina medreservanter, för att kunna uppnå något resultat, som vore nyttigt för så väl jordbruket i allmänhet som svinafveln i synnerhet, framställt förslag om bifall till båda motionerna. Med anledning häraf skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till den af mig med flere dervid fogade reservation, som afser bifall till såväl herr Erikssons i Bäck som den andra, af herr Persson väckta motionen. Jag skall icke längre upptaga herrarnes tid och vill derför afsluta mitt anförande.

Herr Månsson: Jag hade icke tänkt säga någonting i den här diskussionen, i synnerhet sedan herr Fredholm från Stockholm yttrat sig. Jag tycker nemligen, att han har sett saken ur rent praktisk synpunkt, såsom man både bör och kan se den. Jag tror också, att, om kammaren observerade hvad han sade, kammaren icke heller skall gå med om det förslag, som här föreligger.

*Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)*

Då emellertid det oaktadt en af reservanterna i alla fall nu yrkat bifall till reservationen, så skall jag be att få säga ett par ord. Det har här framhållits, att det skulle vara så utmärkt bra att få in majsen hit i landet tullfritt, och att det vore bra i synnerhet för mejeridriften. Så har, såsom jag tror, framhållits af motionären herr Eriksson i Bäck, och det var just med fästadt afseende på andelsmejerierna, han betonade, att denna tullfrihet skulle vara till allmän fördel. Men med den kännedom jag har om denna majs ber jag att få säga, att det finnes absolut ingen fördel för någon annan att till utfodring använda denna vara än för den, som kan drifva saken i stor, mycket stor skala, d. v. s. som kan ångkoka majs. Det fins nemligen ingen möjlighet att få majs. en smältbar för djuren annat än genom att ångkoka den, och det går knappast ändå.

Metoden med andelsmejerier är den, att leverantörerna få taga den skummade mjölken tillbaka i samma proportioner, som de levererat den oskummade, och det är hufvudsakligen de små landtbrukarne, de små hemmansegarne, som äro med i dylika mejerier. Och det säger jag, att för dessa är det absolut ingen fördel att använda majs. en till utfodring för svin. Ty de hafva ju icke tillfälle att få densamma ångkokad och på så sätt draga den fördel af densamma, som är möjlig. Man kan därför med bestämdhet säga, att det för dem blir dyrare att använda majs, äfven om de få in den hit tullfritt, till utfodring, än att dertill begagna vår svenska säd. Jag ber därför att få säga, att det icke alls blir till fördel för dessa små jordbrukare, utan möjligen för de stora eller de största svinuppfödare. Vi ha också sett, att en ganska stor svinuppfödare, som är ledamot af Första Kammaren, varit med om det här förslaget och velat hafva fram det. Det kan nog för honom och andra, som drifva svinuppfödning i större skala, innebära en fördel, men jag bestrider, att så är förhållandet med de små landtbrukarne och de mindre hemmansegarne.

Om man då dessutom betänker, hvilka förfärliga svårigheter med afseende å kontrollen skulle uppstå, om man ginge till väga på sätt herr Collander i sin reservation föreslagit, så skall man kunna finna, att hans förslag är nästan omöjligt att genomföra. Jag försäkrar också, att om herr Collander sätter sig ned och funderar, huru denna kontroll skall gå till, så skall han beträffande majsens förmalning och blandning och hela utfodringssystemet för öfrigt finna sådana svårigheter möta, att han sjelf kommer att gå ifrån hela förslaget. Och om vi vidare tänka på andra hithörande för-

*Ang. upphö-
rande af tullen
å maj m. m.* hållanden, såsom angående inblandning af sigtmjöl eller af hvete och råg och hvilka andra transaktioner, som dervid skola kunna åstadkommas, så tror jag att frågan ligger så, att den helt enkelt är omöjlig, och det är af dessa skäl som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr friherre Barnekow: Här har en talare i dag yttrat, att detta vore en intressant fråga, och jag ber att deri få instämma. Jag har åtskilliga gånger yttrat mig i denna fråga i Första Kam-maren, och vid dessa tillfällen har jag stannat i en ofantligt liten minoritet. Jag skall nu yttra mig i denna kammare och se, om jag har bättre lycka här.

Jag begärde ordet under den siste talarens yttrande, då han sade, att majsen icke kunde vara till fördel för de små jordbrukarne. Jag är af alldeles motsatt mening. Det är ett förvånande förhål-lande med denna majs, ty faktum är, att den är ett kraftfoder af allra bästa slag, och det förvånar mig mycket, att jordbrukarne sjelfva icke synas vilja vara med om att för billigt pris få impor-tera ett dylikt kraftfoder.

Det är visserligen sant, att på den tid, då man fick majsen så billigt, det äfven fans personer, som bakade af majsen och blandade rågen eller hvetet med majs, men detta skedde i mycket liten utsträckning.

Nu sade den siste talaren, att majsen icke skulle blifva till gagn för de små jordbrukarne. Jag vill då påpeka, hvad som in-träffade, när majsen fick tullfritt införas. I förbigående vill jag nämna, att jag vid majstullens införande hyste stora betänkligheter mot densamma, då jag ej var öfvertygad om att den för jordbru-karne vore gagnelig. Det var emellertid svårt att låta majsen en-sam vara tullfri, och därför fick den följa med de andra tullarne. För att nu återgå till förhållandena på den tid, då majsen var tull-fri, vill jag nämna, att jag då använde majs i stor utsträckning. Här har sagts, att majsen skulle vara nyttig för svinuppfödning. Men jag vill tillägga, att detta sädeslag äfven är ett det ypperli-gaste foder för hästar, ett alldeles utmärkt foder för fjäderfä och ett präktigt foder för nötkreatur. Framför allt annat är det ett utmärkt foder för hästar. Då majsen senast var tullfri, fans det hos mig nästan ingen enda statkarl, som hade en gris, hvilken icke uppfödde denna med majs. Jag vill då hemställa, om icke äfven de små jordbrukarne kunna hafva gagn och nytta af billigare pris på majsen. Jag anser för min del, att det skulle blifva till stort gagn och nytta för jordbrukarne att få majsen för billigt pris.

Men, säger man, om majsen får införas tullfritt, så kommer man att bränna bränvin af majsen. Ja, det är sant, att man då komme att i mycket stor skala använda majs till bränvinsbrän-ning. Och det skulle, menar man, icke vara riktigt att importera råvaran till billigare pris, ty det vore detsamma som att importera

bränvin. Derför har man också föreslagit, att ett förbud borde utfärdas mot bränvinsbränning af majs. Ja, mine herrar, detta är en ömtålig fråga, och den är särskildt ömtålig för invånarne i det län, jag tillhör, ty vi odla ju potatis, hvaraf det mesta användes till bränvinsbränning, och det kan då tydligtvis för oss vara af intresse att få bort majsen. Emellertid skulle jag, om det icke gälde bränvin, aldrig våga sätta något sådant i fråga, ty det är ju orimligt, att icke hvilken råvara som helst skulle få användas för att tillverka en loflig vara. Men bränvinslagstiftningen är nu så säregen, så olika alla andra lagstiftningar, att hvad man kan företaga på detta område skulle man icke våga företaga på något annat.

Jag hade icke tänkt yttra mig om detta, ty jag är icke säker på, om det i närvarande stund tillverkas mycket bränvin af majs, men säkert är, att det, om det för närvarande funnes fabriker, som så göra, för dem vore hårdt, om ett sådant förbud fastställdes.

Jag har, såsom jag redan sagt, vid flera tillfällen talat i denna fråga i Första Kammaren och har der alltid stannat i minoriteten — hvilken sista gången utgjorde endast 15 à 16 röster mot 80 à 90. Jag skall nu försöka, om det i denna kammare lyckas mig bättre, och därför anhåller jag, herr talman, om bifall till båda de afgifna motionerna.

Herr Collander: Jag är den siste talaren mycket tacksam derför, att han sett denna sak, såsom ändamålet dermed varit, d. v. s. såsom åsyftande jordbrukarnes gagn. Jag har icke tilltrött mig mer än att i min reservation föreslå ett sätt att lösa frågan, om man icke vill gå in på tullfrihet, hvilket jag för min del helst skulle vilja. Jag kan i detta afseende stödja mig på egaren af ett af våra största svinstallar, nemligen herr Bondesson i Första Kammaren. Herr Bondesson är, som bekant, protektionist, och således har förslaget icke kommit från något håll, som möjligen kan vara misstänkt. Då han förklarar, att detta förslag är för herrar exportörer af mycket stor vikt och att det äfven för uppfödare af svin för Norrland kan vara af mycket stor betydelse, så har jag för min del ansett, att detta är en fråga, som kunde alldeles passionsfritt afhandlas mellan protektionister och frihandlare, då det icke rör för någöndera parten ömtåliga punkter.

Den ärade talaren på onsjöbanken fäste uppmärksamheten vid, att det icke kunde blifva annat än de större jordbrukarne, som åtminstone till en början finge nytta af denna restitution. De minde deremot kunde icke få det. Äfven herr Fredholm har fäst uppmärksamheten derpå. Men jag frågar, mine herrar, om det icke är precis detsamma öfver allt. Tro herrarne ett ögonblick, att den lille jordbrukaren, som odlar blott så mycket råg, att han nått och jemnt har till egen konsumtion, verkligen har någon fördel af de 3 kronor 70 öre, som äro åsatta rågen såsom tull. Visst icke; om den rågen kostar honom något mer eller mindre, när han äter upp den, kan

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

göra alldeles detsamma. Nej, mine herrar, det är den större jordbrukaren, som producerar öfver sitt eget behof och som därför har råg att sälja, det är han, icke den mindre, som har fördel af tullsatsen — sådan är den allmänna erfarenheten, det kan icke hjälpas. Men icke skall man, därför att den mindre jordbrukaren icke kan tillgodogöra sig tullen, anse densamma förkastlig. Det är landets väl, som det gäller. Och är det en fördel att hafva denna tullsats, så får man taga den med dess konsekvenser, och på samma sätt i detta fall. Kan man för de större svinslagterierna tillgodogöra sig denna tullnedsättning, så att vi kunna höja vår export af fläsk, som stigit i samband med smörexporten, så är ju det en ytterst vigtig sak. Och om man tänker sig, att man då, såsom herr Bondesson för mig framhållit, finge erfarenhet af, hvilket billigt fläsk man kunde erhålla genom utfodring med från tullen genom restitution befriad majs, så är det den naturligaste sak i världen, att man i Skåne, Blekinge och Småland, der man nu egnar sig åt denna handtering, skulle kunna slå sig tillsammans och producera fläsk i sådan skala, att man kunde med denna vara förse hela Norrland. Som herrarne lätt kunna föreställa sig, gå de små svinuppfödarna, som uppföda grisar med affal från hushållet o. s. v., icke med sitt fläsk till exportorten och ej heller till Norrland, ty mellanhänderna mellan arbetarne och fläskproducenterna, nemligen grosshandlarne, kunna icke köpa en svinkropp här och en annan der, utan de vilja hafva hela sitt behof erbjudet på ett bräde från ett större svinlagteri eller exportfirma i utlandet. Men de mindre svinuppfödarna kunde här slå sig tillsammans på samma sätt som man sammansluter sig för att drifva mejerihandtering, eller i uppköpsföreningar för gödningsämnen för att skaffa sig billigare frakter o. d. Dylikt får associationen framskaffa.

Detta är en ganska vigtig nationalekonomisk fråga, ty kunde man använda majs i detta fall till den utsträckning, som i reservationen är antydt, så skulle man efter den beräkning, som herr Bondesson lemnat mig, årligen inbespara för landet $\frac{3}{4}$ million kronor, och det är ju icke ett litet belopp. Och dermed kunde man äfven komma till en konsumtion inom landet, som ju vore en ganska betydande sak.

Kontrollen erbjuder icke någon svårighet, och jag är alldeles förvissad om att, derest Kongl. Maj:t finge denna sak om hand, Kongl. Maj:t på ett tillfredsställande sätt skulle kunna lösa uppgiften att anordna en kontroll och föreskrifva de vilkor därför, som erfordras.

Herr talman! Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande.

Herr Jansson i Krakerud: Sedan jag sist hade ordet, har en talare yttrat, att, om man toge bort majstullen, detta skulle lända till fördel för de stora jordbrukarne, men icke för de små. Detta är ett mycket godt vittnesbörd. Det är just de stora jordbrukarne,

som drifvit igenom förhöjningen af fläsktullarne. Då är det väl också de stora jordbrukarne, som äro skyldiga att producera fläsk för Norrlands behof, och då är det vår skyldighet att se till, att dessa jordbrukare få ett foderämne, som gör det möjligt för dem att uppfylla denna skyldighet. Jag tror därför, att hvad han sagt snarare skulle kunna åberopas som stöd för reservanternas yrkande än för utskottets hemställan.

*Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)*

Jag för min del tror dock, att äfven de smärre jordbrukarne skulle komma att hafva fördel utaf om majstullen toges bort, ty det är för mig åtminstone alldeles klart, att de under nuvarande förhållanden icke kunna fodra sina svin och icke heller andra kreatur med majs, men om denna tull toges bort, skulle äfven de små jordbrukarne kunna göra det, och följderna skulle då blifva, att de skulle utbyta hafren, som är dyrare, mot majsen, som är billigare, och använda den senare till utfodring. Det skulle således blifva en vinst för dessa små jordbrukare, lika väl som det blifver det för de stora, och det är under denna förutsättning, som jag med flere utskottsledamöter skrifvit den reservation, som är vidfogad utskottets betänkande, och till hvilket jag fortfarande ber att få yrka bifall.

Herr Fredholm: Jag begärde ordet för att bemöta ett yttrande af herr Collander. Han sade, att då det är konstateradt, att majsen är ett så värderikt fodermedel för svinuppfödningen, som det för visso är, så bör man icke lägga några hinder i vägen för dess användning, i synnerhet som denna bör blifva till mycken nytta för vår fläskexport. Majsen är emellertid ett lika värderikt foderämne för det fläsk, som konsumeras inom landet. Med hänsyn dertill skulle följderna af tullrestitutionen helt enkelt blifva den, att man genom lagstiftningen satte de stora förmögna svinuppfödarna i gynsamare ställning på den inhemska marknaden än de små. För dessa svinuppfödare i stor skala skulle det nemligen då blifva möjligt att utan förlust sälja fläsk på billigare vilkor, än det vore möjligt för de små, och det kan jag för min del icke kalla för rättvisa.

Herr Persson i Rinkaby: Då herr Collander första gången hade ordet, så yttrade han, att jag icke kunde följa tankegången i hans reservation. Jag erkänner villigt, att så är förhållandet, och jag är nästan öfvertygad, att det finnes flere af kammarens ledamöter, som hafva samma klena uppfattningsförmåga.

Herr Collander har vidare framhållit, huru denna sak skulle gestalta sig, och han har dervid sagt, att för de små jordbrukarne det icke är möjligt, att de skulle kunna tillgodogöra sig de fördelar, som majsens tullfrihet skulle medföra. Ja, mine herrar, skola vi göra en undantagslagstiftning för endast de stora, så bör gränsen vara dragen i förväg, så att man vet, hvilka man i detta afseende skall kalla de stora och de små. Jag vet icke, huru stor svinstocken skulle vara, för att han skulle behöfva hålla en kontrollör, huru

Aug. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

stor den skulle vara, för att detta skulle kunna löna sig, men det behöfdes nog dertill en en ganska stor svinstock.

För öfrigt har herr Collander icke uppställt några särskilda kvalifikationer för en sådan kontrollör. Anser nu herr Collander, att det kunde vara tillräckligt, att den, som rådde om grisarne, sjelf vore kontrollör, då skulle jag icke hafva någonting emot förslaget, men annars kan jag icke vara med derom. Ty icke är det väl möjligt att tänka sig, att en hemmansegare med blott några få grisar skulle hafva en person, som utfodrade och skötte dessa, och en annan person, som utöfvade kontrollen. Förhållandena äro för öfrigt mycket vexlande, i det att en jordbrukare den ena tiden kan hafva en hel del sådana kreatur, men en annan tid på året få eller inga. Ville han då uppfodra majsen på andra kreatur, skulle han således ej få någon restitution; ty denna skulle uttryckligen tillerkännas honom, blott om majsan användts till svinuppfödning.

Herr Fredholm yttrade med afseende på svårigheterna att åstadkomma kontroll öfver majsens användning i brännerier, att personer, som flera år sysselsatt sig med dylika frågor, förklarar en sådan kontroll mycket svår att åvägabranga. Men äfven rörande denna sak ligger nu frågan på helt annat sätt, än när den förra gången var å bane. Då föreslogs det 10 öres förhöjd skatt å majsbränvin, men deremot kunde med fog anmärkas, att det var komplett omöjligt att afgöra, huru mycket bränvin, som var tillverkad af majs, och huru mycket, som var tillverkad af potatisen, som blifvit blandad med majsan. Nu återigen skulle det blifva ett absolut förbud mot tillverkning af bränvin af majs, och deri måtte väl icke ligga någon svaghet.

Här har vidare sagts, att de uppgifna siffrorna öfver majsens användning i brännerierna icke skulle vara exakta, därför att de lemnas af tillverkarne utan ansvar. Men kontrollören har ju skyldighet att dagligen vara i bränneriet, och han har då tillfälle att kontrollera, om dessa uppgifter äro rigtiga eller ej. Det vore verkligen besynnerligt, om majs skulle kunna insmugglas i brännerierna, så att säga, under näsan på kontrollören, som hvarenda dag är skyldig att vara i bränneriet, utan att han märkte det. Det har visserligen i Småland och äfven i Blekinge förekommit exempel på undansnillningar vid brännerier, men straffet har icke uteblifvit i någotdera fallet. Jag tror därför icke, att det skulle komma i fråga, att man insmuglade majs till brännerierna, vare sig i större eller mindre kvantiteter, om det vore belagdt med straff i likhet med hvad förhållandet är, då det gäller undansnillande af bränvin.

Då det icke är bevisadt, att detta utgör något verkligt hinder, och så länge icke bevillningsutskottet från vederbörande kontrollörer och öfverkontrollörer skaffat intyg härom, har jag ännu den öfvertygelsen, att något sådant hinder icke möter, hvarför jag, herr talman, vidhåller mitt yrkande.

Herr friherre von Knorring: Det torde kanske icke behöfva tilläggas mycket i afseende på denna fråga. Men då anhängarne af de nya förslagen synas vara ganska ihärdiga, så kan jag icke underlåta att yttra ett par ord.

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

Hvad först angår dem, hvilka önska taga bort tullen å majs, men icke vilja bifalla herr Ola Perssons motion angående samtidigt förbud mot användning af majs till bränvinsbränning, tycker jag, att utskottet tillbakavisat dem på ett sådant sätt, att man väl knappast i längden borde kunna yrka på en sådan åtgärd, då den utan tvifvel skulle medföra, att potatisodlingen, hvilken begagnas på stora sträckor i vårt land, der icke något annat kan med fördel odlas, blefve i hög grad lidande. Visserligen säger herr Collander, såsom jag vill minnas, i början af sin reservation, att, eftersom det gick för sig att låta majsen konkurrera med potatisen före 1887, då den förra infördes tullfritt, faran af en sådan konkurrens icke heller nu borde vara så stor. Men han nämnde icke, att priset å majs den tiden var helt annorlunda än nu. Då gälde nemligen majsen cirka 10 kronor per 100 kilogram, i hvilket pris den nu står, *inberäknadt* gällande tull.

Hvad herr Collander för öfrigt anfört beträffande restitution för svinuppfödare af tullen å majs vid användandet af denna vara, så har redan herr Fredholm, såsom det synes mig, på ett segerrikt sätt vederlagt detsamma. Icke annat än jag kan förstå, skulle kontrollen härvid, hvilken enligt herr Collanders förslag skulle bekostas af svinuppfödarna sjelfva, blifva ganska dyrbar, och är kontrollen dyrbar, så är det ganska naturligt, att det endast blir de stora svinuppfödninganstalterna, som kunna begagna sig af den ifrågasatta förmånen. Åtgärden skulle derfor innebära, såsom herr Fredholm sade, ett slags premiering af de stora svinuppfödarna på de mindres bekostnad.

Det fläsk, som producerades vid de större anstalterna, skulle naturligtvis komma att afsättas icke endast genom export, utan äfven inom landet, och det, som komme att afsättas inom landet, skulle icke säljas uteslutande till Norrland, såsom förslaget anhängare tyckas förutsätta, utan öfverallt i hela landet. Följden blefve, att fläskprisen sjönke och att de mindre svinuppfödarna komme att lida af den nya anordningen. Jag tviflar på, att Andra Kammarens majoritet vill vara med om en sådan lagstiftning.

Jag erinrar mig ett yttrande, som en talare på skånebänken, friherre Barnekow, hade, att majsen är utmärkt lämplig att ersätta en del andra sädesslag i vårt land, och särskildt framhöll han dervid hafren. Jag undrar emellertid, om detta kan vara en fördel. Det säges verkligen någonstades i betänkandet, att man icke kan säga, i hvad mån tullfriheten på majs skulle inverka på priset af våra inhemska jordbruksprodukter. Jag tror visserligen icke, att man kan bevisa någonting i detta afseende, men nog förefaller det mig, som om nämnda tullfrihet skulle komma att inverka på priset

Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)

på våra inhemska sädesslag i samma mån, som majsen kunde utgöra ett surrogat för dessa. Kunde nu majsen blifva ett förträffligt surrogat för hafren, såsom friherre Barnekow påstod, så skulle hafren således vid tullfri införsel af majs kunna sjunka i pris. Det gör han nog icke, invänder man, ty vi exportera hafren. Men det kan förekomma år, då hafren ej kan exporteras, emedan antingen det är för låga pris i utlandet eller ock hafren är af den beskaffenhet, att den icke är lämplig för export; och då bör priset på hafren falla genom den tullfria införseln af majs. Under sådant förhållande, svarar man måhända, införes icke någon majs, utan man använder till utfodring hafren, som vi skördat här hemma. Men, mine herrar, vi veta icke, till hvilken grad amerikanarne kunna sänka sina pris å jordbruksprodukter, när det kniper, och jag tror derför, att vi icke kunna vara vissa i saken. Det kan således efter mitt förmenande verkligen inträffa, att denna tullfrihet blir till skada för våra jordbrukare.

Ja, detta förslag, som har det bästa ändamål och syfte hos de motionärer, som väckt det, förefaller mig nästan vara så beskaffadt, att det utgör ett försök, om än omedvetet, att taga det skyddssystem, som råder till förmån för våra jordbruksprodukter, så att säga, i ryggen, och detta kan jag för min del icke vara med om.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr friherre Barnekow: Blott några ord till bemötande af den siste talaren. Denna importerade majs skulle väl icke komma att täfla med hafren, som exporteras, utan med den säd, hvarmed utfodringen sker. Och jag hemställer till den föregående talaren, som sjelf är landtbrukare, om det icke för oss är en fördel att få en billig vara att fodra med. Det måste ju vara ett af de allra första villkoren för att jordbrukarne skola kunna på den utländska marknaden uthärda täflingen i afseende på den förädlade varan, att råvaran skall vara så billig som möjligt. Alltså vore det en mycket stor fördel, om man skulle kunna trycka ned prisen på de foderämnen, hvarmed svinen utfodras.

Hvad särskildt herr Collanders reservation beträffar, så får jag säga, att jag finner den vara opraktisk, i yttersta grad opraktisk. ty det blir mycket svårt att kontrollera utfodringen af svinkreatur, äfven der den sker i större skala, och jag kan för min del icke i något fall vara med derom.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Derunder hade beträffande *punkten 1:o* yrkats: 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) afslag derå och bifall i stället till herr Erikssons i Bäck motion; och 3:o) bifall till herr Collanders vid punkten fogade reservation. Herr talmannen gaf propositioner å hvart och ett af

dessa yrkanden och fann propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I anledning häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo de båda återstående yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till herr Erikssons motion, nu förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Ang. upphö-
rande af tullen
å majs m. m.
(Forts.)*

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående första punkten i bevillningsutskottets förevarande utlåtande n:o 8 antager yrkandet om bifall till den af herr Eriksson i Bäck i ämnet väckta motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr Collander afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

I denna första votering röstade 127 ledamöter ja och 79 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan, bifallit herr Erikssons i Bäck ifrågavarande motion.

Hufvudvoteringen utföll med 110 ja mot 99 nej; varande sålunda utskottets i punkten 1:o gjorda hemställan af kammaren bifallen.

Sedan herr talmannen vidare till proposition upptagit de yrkanden, som förekommit beträffande *punkten 2:o*, biföll kammaren utskottets hemställan jemväl i denna del.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, med anledning af väckt motion angående inskränkning af vin- och ölutskänknigen vid vapenöfningsmöten; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 6.

*Om ändring i
landshöfdinge-
instruktionen
i fråga om
länsmans till-
och afsättande.*

I ordningen förekom dernäst Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i landshöfdingelinstruktionen i fråga om länsmans till- och afsättande.

Uti en inom Andra Kammaren under n:o 108 väckt motion, som af kammaren till utskottet remitterats, hade herr J. Bromée föreslagit:

»att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa: a) att tillsättning af kronolänsmän genom Konungens befallningshafvandes försorg måtte ske på samma sätt, som angående tillsättande af länsnotarier och länsbokhållare i 35 § 2 mom. landshöfdingelinstruktionen är föreskrifvet, dock med den ändring, att i anseende till den bättre postföringen och de lättare kommunikationerna, som nu finnas, endast 30 dagars ansökningstid från kungörandet om tjenstens ledighet torde vara behöfelig; b) att Konungens befallningshafvande icke vidare må ega rättighet att efter eget godtfinnande skilja kronolänsmän från tjensten, utan att med kronolänsmans afsättning för tjenstefel med mera skall förfaras på sätt, som i § 66 af landshöfdingelinstruktionen stadgas angående kronofogdars, länsnotaries och länsbokhållares med fleres afsättning; samt c) att landshöfdingelinstruktionen i följd häraf i tillämpliga delar må blifva omredigerad.»

Med anledning häraf hemstälde nu utskottet:

»att motionen på det sätt bifalles, att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes föranstalta om sådan ändring i landshöfdingelinstruktionen, hvarigenom bestämmes, att länsmans-tjensterna skola efter innehafvarens död eller afgang kungöras till ansökning lediga.»

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr A. Hedin: Herr talman! Jag har ingenting att invända emot sjelfva syftet i utskottets hemställan, men den är verkligen så affattad, att kammaren ju icke kan antaga den utan att ådraga

sig rent af åtlöje. Det kan ju ej ifrågasättas, att Första Kammar-
ren skulle deltaga i beslutet om en skrivelse till Kongl. Maj:t med
anhållan, att Kongl. Maj:t ville »föranstalta om» sådan ändring i
landshöfdinginstruktionen etc., eftersom någon ändring i detta af-
seende icke kan vidtagas af någon annan myndighet än Kongl. Maj:t
sjelf, då det ju är Kongl. Maj:t, som stiftar landshöfdinginstrukti-
onen. Således får jag — det är ju onödigt att vidare utveckla denna
sak — anhålla, att i stället för orden »föranstalta om» måtte införas
ordet »vidtaga».

*Om ändring i
landshöfding-
instruktionen
i fråga om
länsmans till-
och afsättande.*
(Forts.)

Då det vidare icke kan vara tvifvelaktigt, att meningen måste
vara den, att länsmanstjänsterna skola kungöras till ansökning lediga
icke blott när en sådan tjänst blir ledig efter innehafvarens död
eller afgang, utan äfven när en ny länsmanstjänst blifvit inrättad,
så lära väl äfven orden »efter innehafvarens död eller afgang» vara,
lindrigast sagdt, mycket öfverflödiga, hvarför jag ock anhåller om
den ändringen i utskottets kläm, att orden »efter innehafvarens död
eller afgang» må utgå. Måhända vore det riktigast att säga, att
»lediga länsmanstjänster skola kungöras till ansökning» och sålunda
flytta ordet »lediga» och utesluta orden »efter innehafvarens död
eller afgang».

Det vore kanske mest lämpligt att, om någon ville göra fram-
ställning derom, återförvisa betänkandet till utskottet, så att
utskottet, som väl icke är alltför öfverhopadt med göromål, finge, som
man säger, taga sig en funderare på denna kläm; men å andra sidan
är ändringen mycket enkel, hvarför jag tills vidare anhåller om den
förändring af utskottets hemställan, som jag föreslagit.

Herr Zotterman: Med afseende på det förslag till ändring af
ordalagen i det slut, hvartill utskottet kommit, som här framstälts
af herr Hedin, vill jag för min del icke göra någon erinran, utan
får jag anhålla om bifall till utskottets hemställan med den af herr
Hedin föreslagna ändringen.

Herr Bromée: För ledamöterna i det utskott, som behandlat
min motion och nu föreliggande fråga, torde det kanske synas öf-
verflödigt, att jag här yttrar mig i frågan, emedan utskottet säker-
ligen anser sig hafva gått min framställning till mötes så mycket,
som möjligt varit. Jag vill också medgifva, att utskottet visserligen
har beaktat min framställning och lemnat en historik angående frå-
gan om länsmanstjänsternas tillsättning, något vidlyftigare kanske,
än jag tillåtit mig göra i min motion. Men jag kan icke undgå
att finna, att utskottet likväl kommit fram med ett förslag, som
efter mitt förmenande icke kan vara acceptabelt.

Ty enligt utskottets förslag, om det skulle gå igenom, kommer
ju endast en skrivelse att aflätas till Kongl. Maj:t med anhållan
om, att länsmännen skulle tillsättas efter ansökning, och dermed
vore bra litet vunnet af hvad jag med min motion åsyftat.

*Om ändring i
landshöfdinge-
instruktionen
i fråga om
länsmans till-
och afsättning.*

(Forts.)

Min motion bar, som herrarne väl kunna finna, ingalunda framkommit för att klandra landshöfdingarne i allmänhet och allra minst de landshöfdingar, som hafva säte och stämma i denna kammare, och jag hade trott, att utskottet skulle kunnat inse att det icke varit min afsigt att klandra. Men som det synes af utskottsbetänkandet, tyckes utskottet hafva väntat, att jag i motionen skulle hafva påvisat, att några oegentligheter förekommit vid länsmans afskedande. Detta har, som sagdt, aldrig varit min afsigt, utan jag har sett saken i stort och hållit före, att för länsmanscorpsens höjande och för ett rättvisare förfarande vid både tillsättning och afsättning frågan borde bringas i det läge, jag föreslagit.

Det kan väl aldrig vara rätt och billigt, att en corps, som har så viktiga göromål och som står så nära både höga vederbörande och folket, icke skall hafva mera skydd emot en möjligen godtycklig afsättning, än hvad som nu är fallet. Man skulle väl kunna tycka, att en corps på öfver 500 personer — jag vill minnas, att vi redan år 1878 hade 520 länsmän — som är af staten aflönad med omkring en million kronor, skulle kunna påräkna samma skydd af lagen som andra med denna tjenstemannacorps likstälda tjenstemän eller andra svenska medborgare. Så är emellertid icke förhållandet. Det är ju alldeles gifvet, att denna deras underordnade ställning skall menligt inverka på deras sjelfständighet, hvarför också icke blott länsmännen sjelfva utan äfven andra hafva insett, att något måste göras, för att deras ställning måtte blifva säkrare. Jag skall såsom bevis härför be att få omnämna, att vid landstatstjenstemännens tjugonde allmänna möte i Vesterås den 21 augusti 1894, vid hvilket möte närvaro icke blott länsmän från skilda trakter af vårt land, utan äfven öfverordnade tjenstemän, såsom landssekreterare, landskamrerare, kronofogdar, häradsskrifvare, länsnotarier, länskanslister och länsbokhållare, föreslogs äfven en ändring i landshöfdingelinstruktionen i samma syfte, som jag i min motion tagit mig friheten frambålla. En framställning har äfven härom gjorts till Kongl. Maj:t, men utan resultat.

Fordringarne på en länsmans kunskaper äro nog numera annorlunda, än de voro på den tid, då den nuvarande landshöfdingelinstruktionen skrefs. Det torde nog af alla erkännas, att länsmännen numera i allmänhet besitta de kunskaper, som kunna anses erforderliga för den tjenst, de hafva att sköta, och den tjensten fordrar min sann nu för tiden icke så litet.

Det förefaller mig också egendomligt, att utskottet anser, att jag bort föreslå, det länsmännen skulle ställa borgen för den upp börd, de hafva om händer, samt att på dem borde ställas större fordringar med afseende på kompetensvilkoren. Kan det verkligen vara utskottets mening, att man af länsmännen bör fordra upp bördsborgen och högre bildning, för att de skola få åtnjuta samma rättigheter, som vårt lands öfriga tjenstemän och öfriga medborgare åtnjuta? Ett sådant resonnement kan jag för min del åtminstone ej

finna vara riktigt. Jag har ingenting emot, att länsmännen få ställa borgen för sin uppbörd i likhet med kronofogdarne — hvilket de redan nu få göra i Jemtland, innan de blifva befordrade — och jag har varit betänkt på att väcka förslag härom, men jag har icke ansett detta hafva sammanhang med nu föreliggande fråga.

*Om ändring i
landshöfdinge-
instruktionen
i fråga om
länsmans till-
och afsättande.*

(Forts.)

Med anledning af de anmärkingar, som af en föregående talare gjorts emot klämman i utskottets betänkande, skall jag icke, såsom jag hade tänkt, yrka bifall till min motion, utan jag skall i stället, herr talman, be att få yrka, att ärendet återremitteras till utskottet för förnyad behandling och vidtagande af de rättelser, som kunna blifva en följd af de nu gjorda anmärkningarna.

Herr Zotterman: Såsom det framgick af motionärens yttrande, var han icke fullt belåten med det slut, hvartill utskottet kommit, och det får man ju ej förvåna sig öfver, ty man blir ju ej nöjd, om man ej får allt, hvad man begär.

Utskottet har ansett sig böra göra en återblick öfver denna frågas ställning till Riksdagen under gångna tider och har dervid funnit, att ungefär samma förslag, som motionären nu framställt, förevarit vid flera föregående riksdagar och alltid mött motstånd. Utskottet har i sitt betänkande anført skälen till Rikdens Ständers afslag på dylika framställningar. Men utskottet har också funnit, att, då det visat sig, att länsmanstjenster ganska ofta tillsättas, utan att tjensten genom annons blifvit ledig förklarad, så att hvilken som det behagat kunnat få tillfälle att söka densamma samt, om han ansett sig vara orättvist förbigången, kunna hos vederbörande anföra besvär öfver ett sådant behandlingssätt, motionen i så måtto borde tillstyrkas, att länsmännen komme i samma förhållanden som med dem jemförliga tjenstemän, nemligen stadsfiskalerna. Angående stadsfiskalerna är det nemligen föreskrifvet, att sådan tjenst skall besättas först efter det platsen blifvit till ansökan kungjord ledig och förslag till densammas återbesättande blifvit upprättadt, detta naturligtvis därför, att de skola utnännas af justitiekansleren, hvilken ju icke kan hafva så stor personalkännedom, utan måste hafva landshöfdingens förslag till ledning. Utskottet har nu ansett, att vid tillsättande af länsmanstjenster bör tillgå på ett liknande sätt.

Hvad åter vidkommer den frågan, att länsman icke skulle kunna afsättas utan efter vid domstol afkunnad dom om afsättning, så är det ju gifvet, att länsmännen genom en sådan förändring skulle få en helt annan och fastare ställning i samhället. Men i så fall borde äfven, såsom det ock hos Rikdens Ständer vid föregående riksdagar blifvit framhållet, de små examensvilkor, som nu äro föreskrifna för kompetens till länsmanstjenst, ökas, äfvensom länsmännen åläggas att ställa uppbördsborgen, principer, som utskottet nu för sin del ansett sig kunna godkänna. Utskottet har icke kunnat gå in på att nu föreslå Riksdagen en dylik förändring utan vidare, detta då äfven af det skäl, att i alla de fall — anförda i utskottets betän-

*Om ändring i
landshöfdinge-
instruktionen
i fråga om
länsmans till-
och afsättande.*

(Forts.)

kande — der afsättning egt rum och besvär deröfver framstälts hos Kongl. Maj:t, det visat sig, att landshöfdingen, långt ifrån att hafva gått godtyckligt till väga, haft afgjorda skäl för sitt tillvägagångssätt. Utskottet har dervid framhållit, att länsmannen möjligtvis icke alltid skulle kunna efter rättsligt åtal af domstol afsättas, men att han dock alltid gjort sig skyldig till sådana förseelser, som omöjliggjort för landshöfdingen att hysa det förtroende till honom, som han borde. I andra fall deremot är det antagligt, att utgången inför domstol till och med blifvit hårdare. Jag tror således, att kammaren icke handlar obetänksamt, om den för tillfället stannar vid utskottets mening och bifaller motionen på så sätt, som af utskottet föreslagits.

Medan jag har ordet, kan jag icke underlåta att anföra några ord, som faldes i bondeståndet, då denna fråga förekom vid 1850—1851 års riksdag. Det sades nemligen då af en talare, att det syfte, som den dåvarande motionären afsåg med sitt förslag om länsmans tillsättande med fullmägt, »snarare vinnes derigenom, att bemälte tjänstemän väl och ordentligt uppfylla sina pligter än att de få fullmagter på tjänsterna».

En annan talare — det var den inom politiska kretsar mycket bekante Nils Strindlund — yttrade vid samma tillfälle: »att duglige tjänstemän afsättas utan rim och reson finnes troligen icke något exempel på; landshöfdingarne sjelfva behöfva ganska väl qualificerade länsmän, och ännu har aldrig en sådan blifvit afsatt, men väl andra, som slarfvat, förskingrat allmänna medel och skadat allmogen, så att klagomål från dem ingått», och på den grund fann han sig för-anlåten att yrka afslag å den gjorda framställningen. Dessa ord, fälda för snart ett halft sekel sedan, synas mig fortfarande icke kunna jäfvas, ty landshöfdingarne hafva alltid behandlat länsmännen med all den hänsyn, man kan begära.

Jag anhåller fortfarande, herr talman, om bifall till utskottets hemställan med den af herr Hedin föreslagna ändringen.

Herr Olsson i Sörnäs: Jag har begärt ordet endast för att meddela, att vid ett i Falun för icke länge sedan hållet större länsmansmöte, der bland annat herr Bromées nu ifrågavarande motion förekom till behandling, stora sympatier uttalades för densamma, och erhöll dervid en af mötets deltagare i uppdrag att tillskrifva mig med anmodan, att jag måtte egna frågan all den uppmärksamhet, som den förtjenade, och särskildt understödja den föreliggande motionen. Då jag emellertid hyser något tvifvel derom, huruvida herr Bromées motion kan hafva någon utsigt till framgång, helst med hänsyn till det skick, hvori den nu föreligger, så finner jag mig för-anlåten, då jag är af saken intresserad, att nu instämma i det yrkande, som af herr Hedin blifvit under öfverläggningen framställt. Jag yrkar således bifall till herr Hedins förslag.

Herr Persson i Tällberg: Som herrarne finna, har utskottet ansett sig icke kunna gå motionärens önsknings till mötes i högre grad, än som angifves deraf, att utskottet uttalat sig för, att länsmanstjenster må kungöras till ansökan lediga. Denna lilla reform är ju i och för sig ganska god, men derigenom vinnes icke det af motionären åsyftade målet, nemligen att länsmännen skola komma i en mera sjelfständig och betryggande ställning, än de för närvarande äro. Det är därför, som jag för min del anser, att ett fullständigt bifall till motionärens förslag är nödvändigt, för så vidt man skall kunna göra länsmännen någon afsevärd tjenst. Att platserna kungöras lediga, kan ju vara godt och väl, men jag vet icke, huruvida en länsman skulle känna sig särdeles tillfredsstäld, om han en vacker dag utan vidare skulle finna, att just den plats, han innehade, vore förklarad ledig, något, som icke skulle vara alleles omöjligt med det stadgande, som vi nu hafva. Ty säga hvad man vill, och huru väl än Konungens befallningshafvande må hafva skött sig i dessa afseenden, är det dock ett faktiskt förhållande, att Konungens befallningshafvande har i sin magt att utan vidare, när en länsman befinnes vara misshaglig, afskeda honom eller transporterä honom till ett annat distrikt.

Jag kan icke heller gilla den tolkning af 67 § landhöfdinginstruktionen, som utskottet gifvit, då utskottet förutsätter, att, innan Konungens befallningshafvande tager sig för att afsätta en länsman, Konungens befallningshafvande först skulle hafva försökt med öfriga straffgrader och att dessa skulle hafva visat sig overksamma. Det är nog icke alltid så, utan förhållandet läser nog vara det, att då en länsman i ett eller annat fall visar sig misshaglig, får han en vink från höga vederbörande, som här är landshöfdingen, att begära afsked. Länsmannen, som är medveten om landshöfdingens öfverordnade ställning i detta fall och lika medveten om sin egen djupt underordnade ställning, måste naturligtvis finna sig i sitt öde och begära afsked. Under sådana förhållanden torde man icke böra tala om hvad som har förekommit och hvad som icke har förekommit. Faktum är likvisst, att dylikt *har* förekommit och att det äfven hädanefter kan förekomma. Det är därför, som jag tror, att vi hädanefter böra egna saken något mera uppmärksamhet, än som hittills skett.

För öfrigt är det, såsom motionären framhållit, icke för mycket begärtdt, att en länsman, i likhet med andra svenska medborgare, må ega rätt att i laga ordning blifva inför domstol stäld under tilltal och der beredas tillfälle att få försvara sig, hvartill han under nuvarande förhållanden saknar möjlighet.

Utskottet säger vidare, att motionären icke uppgifvit något bestämdt fall, der Konungens befallningshafvande skulle hafva missbrukat sin rätt i detta hänseende. Härpå har redan motionären i sitt anförande sjelf svarat, och det är ju klart, att klokhetsskäl bjuda att icke precis angifva några dylika fall. Men såsom jag anförde,

Om ändring i landshöfdinginstruktionen i fråga om länsmans till- och afsättande.
(Forts.)

Om ändring i landshöfdingeinstruktionen i fråga om länsmans till. och afsättande. har det förekommit och skall utan tvifvel äfven hädanefter förekomma, att länsmännen få sådana vinkar, hvarom jag talat, och måste finna sig i hvad Konungens befallningshafvande i detta fall för godt finner.

Jag vill särskildt påpeka, att i detta sammanhang förekommer namnet »Konungens befallningshafvande» icke i den bemärkelse, hvori detta uttryck vanligen fattas, utan med »Konungens befallningshafvande» menas här landshöfdingen personligen.

Man har vidare anført såsom skäl, hvarför dessa personer borde stå i annat rättsförhållande, än hvad fallet är med andra tjenstemän, att deras kompetensvilkor skulle vara särdeles små. Det kan visserligen vara sant, att kompetensvilkoren i ett afseende äro små, ty en länsmansaspirant behöfver icke hafva aflagt studentexamen, men jag vill erinra derom, att äfven om han aflagt studentexamen, är detta icke nog för att vinna inträde på denna bana. Han måste i hvarje fall undergå en särskild pröfning inför Konungens befallningshafvande, och studentexamen befriar honom endast från prof i räkning och skrifning. I öfrigt måste han ådagalägga fackinsigter och kännedom om en hel massa lagar och författningar, som han i sin blifvande tjenst har att ställa sig till efterrättelse. Det är, som sagdt, just icke småsaker, som fordras af en länsman, ty han skall vara hemmastadd på nästan alla områden af gällande rätt. Och om en länsman vänder sig till Konungens befallningshafvande med begäran om upplysning i ett eller annat kinkigare fall, t. ex. i fråga om ett svårare åtal, får han vanligtvis intet annat svar, än att han har att ställa sig till efterrättelse, hvad lag och författningar i ty fall stadga. Detta tyder ju på, att man ställer granska stora fordringar på våra länsmän.

Jag vågar påstå, att länsmännen skola vara allmänhetens rådgifvare, ordningens upprätthållare och lagens väktare, och det är därför, som jag tror, att man bör bereda dem en mera tryggad ställning, än de nu hafva.

På grund af hvad jag här anført, skall jag tillåta mig att instämna med motionären i hans yrkande på återremiss, och jag hoppas, att utskottet vid en förnyad behandling af frågan skall lyckas att gifva densamma en lyckligare lösning än den, som innehålles uti nu föreliggande betänkande.

Häruti instämde herr Bengtsson i Bjernalt.

Herr Boëthius: Herr talman, mine herrar! Det förvånar mig något, att man från mera avanceradt håll yrkar på minskad kontroll öfver embetsmän och särskildt sådana embetsmän, som stå i den grannliga ställning till allmänheten, som fallet är med länsmännen. Det är ju bekant, att allmänheten, och ofta kanske just den del deraf, som har den minsta förmågan att försvara sig mot embetsmannaoöfvergrepp, kommer i mycket nära beröring med läns-

männen. Det ligger då stor vigt uppå, att den, som innehar en sådan plats, icke blott sköter den så, att han undgår laga åtal, utan äfven uppför sig humant. Skulle nu en länsman icke kunna afskedas annat än på grund af laga åtal, fruktar jag, att följden blefve den, att allmänheten komme att ganska mycket få lida derutaf. Nu deremot finnes det möjlighet att aflägsna en sådan person, som, utan att hafva begått något åtalbart embetsfel, dock visar sig icke vara lämplig för denna grannliga tienst.

Om ändring i landshöfdingelinstruktionen i fråga om länsmans till- och afsättande.
(Forts.)

På grund häraf yrkar jag afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan med den af herr Hedin föreslagna ändringen.

Herr Zotterman: Då herr Daniel Persson i Tällberg tillvitat utskottet att icke hafva rätt tolkat 67 § landshöfdingelinstruktionen, har jag ansett mig skyldig att taga utskottet i försvar, och jag skall göra det med några få ord.

Utskottet har sagt, att det vid länsmäns afsättning hittills tillgått så, att beslut derom fattats först sedan andra straffgrader visat sig vara fruktlösa. Det skulle således vara härutinnan, som utskottet misstagit sig. Jag ber att i detta hänseende få fästa herrarnes uppmärksamhet på de sex fall, som utskottet refererat. Det visar sig då, att i ett fall har fylleri i tienst, föregånget af suspension för samma förseelse, äfvensom bristande redovisning orsakat afsättandet. I ett annat fall har afsättningen visserligen icke varit föregånget af någon dylik lägre bestraffningsgrad, men detta berodde derpå, att länsmannen upprepade gånger understödt förfalskningsbrott, och det skulle icke hafva stannat endast vid afsättningen, mine herrar, om han lagförts vid domstol. Hvad de fyra öfriga fallen beträffar, heter det uttryckligen på sid. 9 i betänkandet, att afsättningen föregåtts i ett fall af varning och suspension, i ett fall af upprepade varningar och böter, i ett fall af varning, böter och suspension och i ett fall af upprepade bötesstraff och tre månaders suspension. Jag undrar, om icke utskottet vid sådant förhållande haft grundad anledning för sitt påstående med afseende å tolkningen af berörda 67 §, att afsättning ej förekommit, förrän lindrigare straffbestämmelser visat sig fruktlösa.

Herr Bromée: Med anledning af hvad som yttrats dels af talaren på upsalabänken och dels af utskottets ärade ordförande, skall jag be att få anmärka, att för det fall, att en länsman begått fel, lærer det väl icke ställa sig värre, derest min motion skulle antagas, än hvad nu är händelsen, ty enligt mitt förslag skulle Konungens befallningshafvande fortfarande ega rätt att i sådant fall suspendera den felande. Det torde väl häraf framgå, att mitt förslag icke stöter på den svårigheten, hvarom särskildt utskottets ordförande talat, att man skulle vara nödgad att låta en länsman, som icke låter sig rättas af varningen, kvarstå i tienst, intill dess ransakning hållits och dom blifvit fäld, då ju Konungens

Om ändring i Befallningshafvande allt fortfarande skulle ega rätt att på kortare landshöfdinge- eller längre tid suspendera den felande.

i fråga om länsmans till- och afsättande. Herr ordföranden i utskottet framhöll, att straffet för en felande länsman skulle blifva mycket värre, derest han skulle på vanligt sätt ransakas och dömas. Ja, det har jag ingenting emot. Har en länsman felat eller begått ett svårt brott, skall väl han liksom andra derför straffas. Kanske är endast afsättning en alltför lindrig påföljd, och i sådant fall bör han blifva straffad som en annan svensk medborgare.

(Forts.)

Det är med hänsyn härtill, som jag anser, att någon fara icke skulle ligga deri, att äfven länsmännen finge åtnjuta den rätten att blifva tilltalade inför laga domstol och der beredas tillfälle att försvara sig, derest sådant är dem möjligt.

Jag ber att få återopa, huru det går till med kronofogdarne. Vi ha haft icke så få fall, der kronofogdar begått stora fel och förskingringar af andras medel, men det har gått för sig att afsätta dem och derjemte få dem dömda. Det kan ju naturligtvis icke blifva värre med länsmännen, oaktadt desse äro många flere än kronofogdarne. Jag tror, att, om man skulle försöka taga reda på de fel, som begåtts af länsmän och kronofogdar, de förres säkerligen icke gå upp emot de senares. Jag skall derför be att få vidhålla mitt förra yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan oförändrad; 2:o) på bifall till herr A. Hedins ändringsförslag; och 3:o) på återremiss. Herr talmannen förklarade sig anse herr Hedins förslag hafva flertalets mening för sig, men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits yrkandet på återremiss, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan i förevarande utlåtande n:o 7 med den af herr A. Hedin deri föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren återförvisat ärendet till utskottet.

Omröstningen visade 156 ja mot 55 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Detta beslut skulle jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 7.

Härefter företogs till behandling bevillningsutskottets betänkande n:o 9, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Punkten 1.

Bifölls.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 28, hade herr *J. Anderson* i Tenhult föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 22 § af bränvinsförsäljningsförordningen måtte erhålla ändrad, i motionen närmare formulerad lydelse i fråga om fördelningen af bränvinsmedlen.

Ang. förslag om ändrad fördelning af bränvinsmedlen m. m.

I motionen, n:o 88, jemväl inom Andra Kammaren, hade vidare herr *G. Jansson* i Krakerud samt trettioåtta andra af kammarens ledamöter, med hvilka nio ledamöter af samma kammare instämt, föreslagit:

»att Riksdagen måtte besluta i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes fortast möjligt låta verkställa utredning, huruvida och på hvilka villkor sådan ändring i § 22 af gällande bränvinsförsäljningsförordning må införas, att de afgifter, som inflyta för rättigheterna till minuthandel med eller utskänkning af bränvin, äfvensom all nettovinst på rörelsen successivt under viss begränsad tid indragas till statsverket, samt för Riksdagen framlägga det förslag derom, hvartill utredningen föranleder.»

Utskottet hemställde emellertid:

2:o) att herr Andersons motion, angående ändrad lydelse af 22 § i bränvinsförsäljningsförordningen, ej måtte af Riksdagen bifallas; och

3:o) att herr Janssons m. fl. motion, om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande successiv indragning till statsverket af bränvinsförsäljningsmedlen, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservationer afgifvits:

vid *punkterna 2 och 3:*

af herr *Collander*, som hemställt:

»att Riksdagen ville i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning rörande de förhållanden, som här ofvan påpekats, samt till Riksdagen inkomma med den framställning, hvartill Kongl. Maj:t finner den gjorda utredningen bära föranleda»;

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.

(Forts.)

vid *punkten 3*:

af herrar *G. Jansson* och *S. M. Olsson*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr Janssons m. fl. motion;

af herrar *Lundström* och *Göransson*, hvilka ansett, att herr Janssons m. fl. motion bort tillstyrkas; samt af

herr *Eriksson* i Elgered, hvilken jemväl ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till meranämnda motion.

Efter föredragning till en början af *punkten 2* anförde:

Herr A. Hedin: Jag tillåter mig göra den vördsamma hemställan, att herr talmannen ville medgifva, att i samband med den 2:dra punkten äfven den 3:dje finge föredragas till samföad diskussion af båda punkterna, men med förbehåll att beslut fattas om hvardera punkten särskildt.

Denna hemställan bifölls; hvarefter och sedan jemväl *punkten 3* föredragits, ordet ånyo lemnades till

Herr A. Hedin, som nu yttrade: Att de, som icke anse afkastningen af lifsmedelstullarne tillräcklig att fylla militärutgifternas ständigt sig vidgande gap — att de föreslå, på sätt en del ledamöter af kammaren i år gjort, att samtliga bränvinsförsäljningsmedlen skola successivt indragas till statsverket, det kan jag förstå, äfven om jag icke finner förslaget tilltalande eller ännu mindre finner det berömligt. Men att de, som särskildt vilja gälla för nykterhetens vänner och befrämjare och som på grund häraf väl också göra anspråk på att särskildt hafva studerat nykterheten intresserande frågor och att bättre förstå dem, än vi andra kunna göra — att de kunna påyrka, att man på detta sätt skall ställa till riksdagsmajoritetens förfogande nya medel, uttagna af landets fattigaste befolkning, för att användas — såsom jag sade — till militära utgifter eller kanske till att fördelas efter folkmängden lika på alla rikets församlingar, eller — hvarför icke det, då staten får så stora tillgångar — att användas till betalande af den väl icke »sekelgamla orättvisa», som kallas godsegarnes hypoteksskulder, eller till annat dylikt, för att på detta sätt göra ännu flere än hittills intresserade af att bränvinsfloden måtte komma att vidmagthållas och inkomsterna af densamma bibehållas — att detta, säger jag, kan vara sträfvet för dem, som vilja representera nykterhetens intressen, det går öfver mitt fattiga förstånd. Ja, men det bevisar icke mycket, kan man säga. Nej, väl; men jag vill tillägga, att det förefaller mig, som om det äfven ginge öfver *deras eget förstånd*, som föreslagit detta; ty hit-

tills har man icke lyckats erhålla någon förklaring, huru det skall gå till att på detta sätt befrämja nykterheten.

Här har nu förutom nykterheten kommit fram ett annat motiv, som lär vara afsedt att röra våra sinnen. Den ledamot af kammaren, som väckt motionen n:o 88, och de som med honom hafva instämt säga — det är på sidan 2 i motionen — att om försäljningsafgifterna och vinstmedlen komma att med hela deras belopp ingå till staten, då kunde möjligen något dermed göras till ett skyndsammare förverkligande af önskemålet att bereda ålderdomsunderstöd åt arbetare. Med andra ord: om bränvinsförsäljningsafgifterna och vinstmedlen förvandlades till en allmän statsinkomst — jag menar dermed en statsinkomst, för hvilkens användande icke något visst särskildt ändamål vore fixerad, en statsinkomst som obehindradt kunde användas lika väl som afkastningen af lifsmedelsbeskattningen till att kastas i militärutgifternas gap eller användas för andra sådana mer eller mindre välgörande ändamål — då, säger motionären, skulle det börja gry och dagas för ålderdomsförsäkringen! För att tro något sådant, herr talman, synes det mig vara nödvändigt att man skall — i likhet med den namnkunnige kyrkofadern — så hafva tagit sunnda förnuftet till fånga under trons lydno, att man med honom säger: Jag tror det, därför att det är orimligt; jag är viss på det, därför att det är omöjligt.

Bland dem, som undertecknat motionen n:o 88, daterad den 27 januari 1897, återfinner jag icke mindre än 12 ledamöter, som äfvenledes undertecknat en den 21 januari s. å. väckt motion om afsättning till arbetareförsäkringsfonden. Jag frågar mig — men jag frågar förgäfvets, jag finner icke något svar — jag frågar mig, huru det varit möjligt, att dessa 12 ledamöter kunnat så fullständigt glömma, huru det gått med löftet att till ålderdomsförsäkring för arbetare och med dem jemförliga personer anlita de öfverskott, som uppkomme i statsinkomsterna genom lifsmedelsbeskattningen, anlita dessa öfverskott i *främsta* rummet för nämnda ändamål — kunnat glömma, huru det gått med främsta punkten i det kongl. programmet af den 12 oktober 1888. Men eftersom de hafva glömt detta, torde jag i största korthet få erinra om att det gick så med det löftet, att ett par år derefter den dåvarande regeringens krigsminister den 25 februari 1891 här i Andra Kammaren med den största förvåning och undran sporde Sven Nilsson i Efveröd, hvar till väl de stora öfverskotten borde användas, om de icke skulle användas till militärutgifter!

Det har gått så med detta löfte, att den komité, som i oktober 1888 tillsattes för att åstadkomma en närmare utredning rörande verkställandet af Hans Maj:ts Konungens af samtliga rådgifvare enhälligt gillade program af den 12 oktober 1888, att den komitén på 8 à 9 år, derunder såvidt jag vet ingenting alls utredts, ej gjort annat än sjelfdött. När det kunnat gå så med den främsta punkten i programmet af den 12 oktober 1888, hvad värde synes

*Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.*

(Forts.)

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.

(Forts.)

det väl kammaren, att man då bör tillerkänna den af motionärerna uttalade förmodan, att, om man väl vräkt bränvinsförsäljningsmedlen uti statskassan till obehindrad disposition för löpande statsutgifter, man sedan skulle komma att göra något till ett skyndsamt förverkligande af önskningsmålet att bereda ålderdomsunderstöd åt arbetare?

Nej, om motionärerna ha någon smula allvar med ett sådant yttrande, då böra de vara betänkta på att välja en annan väg. Den vägen anvisade jag för 12 år sedan, då jag vid 1885 års riksdag väckte förslag derom att af samtliga de afgifter, som i städer och landtkommuner inflyta för rättigheterna till handel med bränvin, äfvensom af den nettovinst på rörelsen, som bolag enligt lag är skyldigt afstå, $\frac{2}{10}$ skulle ingå till staten för att af statskontoret förvaltas och fruktbargöras under namn af arbetareförsäkringsfonden. Om Riksdagen då velat lyssna till det förslaget skulle af de mera än 68,000,000 kronor i bränvinsförsäljningsmedel, som sammanflutit under åren 1885—1895, närmare 14,000,000 kronor hafva ingått till den af mig då ifrågasatta arbetareförsäkringsfonden. Men för det förslaget, som jag vågar kalla praktiskt, för det förslaget hade jag icke den förmånen att röna något understöd af den ärade ledamoten, som väckt motionen n:o 88 — tvärtom. Bland dem, som instämde med den bittraste — jag vore färdig att på hans döda mull säga den våldsammaste — motståndaren mot mitt förslag, finner jag — herr Jansson i Krakerud.

Sedan år 1885 har jag fått ett viktigt stöd för det af mig då väckta förslaget, nemligen stödet af föredömet från vårt grannland Norge. Enligt den nya bränvinsförsäljningslagen i Norge af den 24 juli 1894 tager staten en betydlig andel af bränvinsförsäljningsinkomsterna, nemligen icke endast partihandelsskatten, utan äfven en del af bolagsvinsten och af de afgifter, som i landtkommunerna erläggas för bränvinsförsäljningen. Samtliga dessa till staten ingående medel — således icke endast hälften, såsom regeringen ursprungligen föreslog Stortinget, utan samtliga dessa medel — afsättas till en fond, om hvilken det, såvidt jag kunnat finna, icke har rådt den minsta meningsskiljaktighet, att den skall användas till arbetareförsäkringsändamål, ehuru man icke formligen utsatt detta i lagen, af det skäl att man icke velat, på sätt som kunde synas ske genom ett bifall till regeringens förslag, binda sig vid en viss form eller omfattning af den blifvande försäkringen, som ännu vore under utredning.

Om nu de ärade motionärerna skulle vilja något närmare öfverväga denna fråga — frågan om indragning af bränvinsförsäljningsavgifterna — hvilket de uppenbarligen ej hafva gjort, och dervid äfven taga den synpunkten, som jag nu utvecklat, i närmare betraktande, vore jag naturligtvis därför särdeles tacksam. Hysa de verkligen ett allvarligt intresse för arbetareförsäkringens främjande, då behöfva de under den tid de egna åt ett närmare studium af den utaf dem framdragna frågan icke sakna tillfälle att lägga detta in-

tresse i dagen. Det intresset kunna de på ett verksamt sätt visa, när kammaren kommer att behandla den motion om afsättning till arbetareförsäkringsfonden, som 12 af de ärade motionärerna hafva undertecknat. När jag nu nämner, att de 8,400,000 kr. vi begärt till arbetareförsäkringsfonden i det närmaste motsvaras af inkomsterna under tiden 1 juli 1888—31 december 1896 af tullen på fläsk, andra slag (icke rökt), hvilka tullinkomster under nämnda tid uppgått till 7,700,000 kronor, så torde det icke vara allt för för-mätet, om jag vågar hoppas, att äfven andra än de, som under-tecknat motionen om afsättning till arbetareförsäkringsfonden, skola finna, att vi icke begärt för mycket till det ändamål, som främst nämndes i det kungliga diktamen och regeringsprogrammet af den 12 oktober 1888.

Jag vill ock slutligen till de ärade undertecknarne af motionen n:o 88 göra den vördsamma hemställan, att de, om de komma att egna denna fråga något verkligt studium, ville taga i öfvervägande, om icke en indragning till statsverket af bränvinsförsäljningsmedlen har åtskilliga förutsättningar, som de helt och hållet hafva för-bisett.

Bland dessa förutsättningar skall jag nämna en enda. För mig må man, naturligtvis efter en lämpligt lång tid, och den skulle säkerligen icke kunna med iakttagande af någon rimlighet och billighet blifva kort, indraga dessa afgifter allesammans, men på ett vilkor. Det är den förutsättningen jag vill tala några ord om. Denna förutsättning är en lagförändring, t. ex. medgifvande af ett lokalt veto, hvarigenom stadskommunerna sättas i tillfälle att afskudda sig bränvinsförsäljningen och de olycksbringande följderna af denna handtering. Ty eljest och utan den förutsättningen hvad vill indragning till statsverket af städernas bränvinsmedel säga annat än detta: jag, staten, jag vill hafva dessa penningar, de fresta mig, jag kan icke se dem längre undgå mig, jag tager dessa penningar, som icke kunna hopsamlas, hopbringas på annat sätt, än att städerna fortfarande som hittills blifva ett kraftigt fungerande beskattnings-instrument. Derför måste jag, staten, hindra stadskommunerna att göra slut på minuter och utskänkning af spirituosa; derför måste jag vidmagthålla den nu bestående rättsolikheten mellan stad och land, att nemligen, medan i landsbygdskommunerna bränvinsförsäljning kan förhindras genom kommunalstämmans absoluta veto, sådan försäljning deremot kan påtvingas en stad emot stadsfullmäktiges eller allmän rådstugas vilja, såvidt blott Konungens befallnings-hafvande har magistraten med sig. Och för att förebygga den olycka, att stadsfullmäktige en gång skulle kunna komma att lägga den moraliska tyngden af sin önskan uti den vägskaål, som lagligen uppväges af Konungens befallningshafvandes och magistratens sam-fälda motsatta vilja — för att förhindra, att en sådan olycka in-träffar, och att möjligen den påtryckningen kunde blifva så stark, att bränvinsförsäljningen i en stad blefve förbjuden, har staten att

*Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.
(Forts.)*

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
brännvinsmed-
len m. m.
(Forts.)

påräkna hjälp icke blott af den enhälliga Första Kammaren, utan äfven af den Andra Kammarens öfverväldigande, förkrossande majoritet. Denna majoritet, 150 röster mot 57, har ju för några veckor sedan — det var den 3 mars i år — nekat att ens tillåta en framställning till Kongl. Maj:t om utredning derom, huruvida kommunalrösträtten i städerna borde underkastas någon förändring. Derigenom har denna kammars majoritet således oförtydbart gifvit till känna, att den anser den nuvarande kommunalröstorätten i städerna, d. v. s. grundvalen för det nuvarande öfverklassväldet i städerna, böra bibehållas. Och så länge det väldet sitter orubbadt, kan det icke vara något tvifvel om att det skall, hellre än att öka den direkta kommunalskatten, mycket gerna finna sig uti hvad motionärerna på något ställe kalla »någon lämplig ersättning» till städerna. Skulle den ersättningen blifva knapp, alltför knapp, så, hellre än att tillgripa direkt beskattning, har man ju den utväg att begära en återtjänst till af staten, och staten bemyndigar de styrande mästarne i stadskommunerna att, på sätt välvilligt föreslogs af en motionär förliden riksdag, pålägga en hyresskatt, en alldeles förträfflig skatt, ty den kommer att drabba de minst bemädlade mångtusentalen, som hafva ingen eller nära ingen röst att göra gällande i kommunens angelägenheter.

Jag har härmed i den största möjliga korthet sagt, herr talman, hvarför jag icke kan annat än anhålla om bifall till utskottets hemställan om afslag på motionerna, såväl den i andra punkten omtalade som äfven motionen n:o 88.

Vidare anförde:

Herr Jansson i Krakerud: Som herrarne finna, hafva jag och 38 andra af kammarens ledamöter väckt en motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående successiv indragning af brännvinsvinsten till statsverket. Vi hafva gjort det därför, att vi hafva trott, att vi skulle kunna bibringa städerna den öfvertygelse, att det skulle lända dem till fördel att inskränka krogrörelsen så mycket som möjligt. Och jag hoppas, att de fleste af kammarens ledamöter skola erkänna, att krogrörelsen är en handtering, som icke är mycket angenäm. Detta gör, att det icke lyckas att få kommuner att idka denna rörelse, för så vidt de icke hafva en temligen god inkomst af rörelsen. Vi se ju, att förhållandet är sådant på landsbygden. Der är krogrörelsen i de flesta fall indragen.

Nu har den förste ärade talaren klandrat vårt förslag om att brännvinsförsäljningsvinsten skulle indragas till statsverket, och uttalat önskvärdheten af att den måtte få ingå till en arbetareförsäkringsfond. Ja, för min del må jag verkligen erkänna, att det är en idé, mot hvilken jag icke har något att invända. Hufvudgrunden till vår motion är icke afundsjuka mot städerna för inkomsten, utan motionen är framkommen endast i rent nykterhetsintresse och der-

för, att städerna synas hafva benägenhet att inrätta flera krogar, än som äro af behofvet påkallade. Jag torde icke behöfva vara särdeles mångordig för att bevisa, att vinstmedlen föranleda detta. Jag ber då att först få påpeka den strid, som fördes här om året ute vid Sundbyberg. Striden kom icke deraf, att man var i behof af krog, utan deraf, att man behöfde tjena penningar på krogrörelsen. För ett år sedan läste jag i några tidningar, att Södertelje-borna, som ju anses vara förståndigt folk, gått in till Konungens befallningshafvande i Stockholms län och begärt att få två försäljningsställen, ett utskänkningsställe och ett utminuteringsställe. Konungens befallningshafvande ansåg, att man skulle reda sig med ett, och afslog begäran om två försäljningsställen, men lät dem få ett utminuteringsställe. Man anförde besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut hos Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t biföll deras begäran, så att de fingo två krogar inrättade, hufvudsakligast för att de skulle tjena penningar på krogarne.

Ang. förslag om ändrad fördelning af brännvinsmedlen m. m.
(Forts.)

Utskottet har också erkänt rättigheten af principen i vår motion. Utskottet har sagt på sidan 11, att lagstiftningen har gått i den riktningen ända sedan husbehofsbränningens afskaffande att inskränka konsumtionen af brännvin så mycket som möjligt. Sålunda finna vi, att utskottet har samma sympatier för nykterhetsintresset som motionärerna. Men utskottet kan icke hafva samma åsigt som vi rörande sättet att åstadkomma denna inskränkning i brännvinskonsumtionen. Utskottet anser, att brännvinsbolagslagstiftningen är tillräcklig garanti för att brännvinskonsumtionen skall komma att inskränkas. Utskottet söker också bevisa detta på sidan 16 i sitt betänkande. Der heter det: »Under Stockholms utskänkningsaktiebolags första verksamhetsår 1877—78 var antalet af bolagets utskänkningsställen 89, utom 9 tillfälliga, utgörande i förhållande till stadens dåvarande folkmängd, 153,528 personer, ett utskänkningsställe på 1,725 personer. Oaktadt Stockholms befolkning från detta år till 1894—95 tillväxt med 69 % och sistnämnda år uppgick till 259,300 personer, hade detta oaktadt bolagets utskänkningsställen då minskats till ett antal af 63, motsvarande ett utskänkningsställe på 4,116 personer.» Detta menar utskottet bevisa, att Stockholms stads brännvinsförsäljningsbolag har arbetat i nykterhetens intresse. För min del kan jag icke heller dela utskottets åsigt härutiinnan. Jag skall för att förklara detta taga ett enda exempel. Om man öfverlemnade åt ett bolag här i Stockholm att öfvertaga all cigarrhandel här, om ett bolag finge monopol på den handeln, är åtminstone för mig klart, att det första bolaget hade att göra vore att indraga en betydlig del af de cigarrförsäljningsställen, som för närvarande finnas. Ty det skulle naturligtvis vara i bolagets intresse att förminska dessas antal, synnerligast som bolaget hade monopol på cigarrhandeln. Det vore ju billigare att drifva rörelsen med ett väl afvägdt antal försäljningsställen. Om sedan det inträffade inom tio, femton år, att allmänheten inskränkte konsumtionen af tobak

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.
(Forts.)

och cigarrer, så att cigarrbodarne började stå tomma på åtskilliga ställen, är också lika naturligt, att bolaget skulle till följd deraf ytterligare inskränka bodarnes antal, ty det skulle vara i deras intresse och öfverensstämmande med en klok och förständig affärsverksamhet att gå till väga på det sättet. Om man derefter frågade nämnda bolag: »Hvad är orsaken, att ni inskränkt bodarnes antal för denna handel?», skulle naturligtvis styrelsen svara: att det ej behöfdes flera, då det icke vidare var så många, som konsumerade tobak och cigarrer, att man hade behof af flera försäljningsställen; att det vore i bolagets eget intresse att ej hyra flera lokaler och löna flera biträden, då ej allmänheten, som konsumerade, hade behof deraf; samt att det dessutom icke vore någon risk för bolaget, då det i alla fall hade monopol på handeln med tobaksvaror och ingen kunde köpa sådan vara på annat ställe i staden än hos bolaget. Om sedan ett utskott skulle bedöma saken och förklarade, att bolaget vidtagit inskränkningar i sin verksamhet därför, att det ville inskränka tobaksförbrukningen, vore det väl icke fullt riktigt. Jag har härmed ej velat uttala något som helst kländer mot Stockholms stads bränvinsförsäljningsbolags förhållande. Ty jag anser att det handlat förständigt och klokt, då en affärsverksamhet såsom sådan väl bör skötas förständigt. Men jag skall be att få göra en anmärkning mot Stockholms stads bränvinsbolag, och då jag det gör, är jag alldeles öfvertygad om att den gäller de flesta bränvinsbolag i städerna, synnerligast i de större städerna, öfver hela riket. Derjemte skall jag i och med detsamma be att få uttala några önskningsmål angående detta bolags verksamhet. Anmärkningen skulle då vara den, att bolaget i fråga anordnat allt för många bränvinsförsäljningsställen.

Om herrarne behagade göra en liten ronde bär i Stockholm, med utgångspunkt ifrån Stadsgården, skulle herrarne finna, att der är ett hus, hvarpå en skylt är anbringad, angifvande att stället är ett sjömanshem och att så väl på högra som venstra sidan derom finnes ett hus med skyltar, som ge till känna, att der finnas spritdrycker att tillgå.

Om herrarne gå vidare ned efter hamnen, skola herrarne ytterligare finna tre skyltar, som likaledes gifva till känna, att i de lokaler, utanför hvilka de äro anbragta, kunna spritdrycker erhållas.

Om herrarne sedan fortsätta nedåt Blasieholmen, skola herrarne träffa på tre dylika lokaler till.

Nu är det ju klart, att en person, som är intresserad af arbetarebefolkningens lyftning i alla afseenden, gerna skulle önska, att kommunerna gjorde allt hvad de kunde för att inskränka bränvinskonsumtionen, och för att kunna göra detta är det å andra sidan alldeles klart, att man borde försöka att taga bort de krogar, som verkligen skulle kunna tagas bort. Jag tror, att, om Stockholms kommun och äfven andra stadssamhällen ville behjerta det förhållande, att en stor massa af deras arbetare, synnerligast de simplaste

af dem, sjelfva grofarbetarne, konsumera sin förtjenst på dylika lokaler och der nedlägga sina penningar i utbyte mot spirituosa, skulle dessa samhällen också ordna sina förhållanden i nu påpekad afseende på annat sätt. Och jag tror, att om man indroge krogarne efter hamnarne och i stället inrättade spislokaler, der arbetarne kunde få en närande maltdryck till sin mat, och dessutom inrättade lämpliga ställen, der de kunde sysselsätta sig med nyttig läsning, skulle arbetarne snart nog finna sig i en sådan förändring. Jag tror vidare, att ett sådant förfaringssätt skulle vara till nytta för så väl arbetarebefolkningen som för kommunerna i deras helhet. Jag anser det icke vara riktigt af kommunerna att låta allt gå vind för våg, till dess arbetaren är demoraliserad, förstörd och förfallen och sedan räcka honom en hjälpsam hand, först då han icke längre kan hjälpa sig sjelf. Mig synes tvärtom, att det vore mera värdigt handladt af sådana kommuner att räcka en hjälpsam hand redan förut.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre, dock skall jag be att få tillägga det, att då jag nu berört frågan om bränvinsbolagens verksamhet i städerna och dervid kanske alltför många gånger nämt Stockholms stads bränvinsbolag, detta beror derpå, att jag känner något till detta bolag men icke de andra; jag vill också tillägga, att detta bör förstås så, att der samma missförhållanden äro rådande äfven i andra städer, anser jag det vara lika mycket förtjent af anmärkning.

Om någon skulle anse, att jag, derför att jag berört bolagsinstitutionen, förgått mig något och sålunda är skyldig att ikläda mig något slags ansvar för hvad jag sagt, så vill jag tillägga, att jag verkligen ikläder mig det ansvaret.

För närvarande skall jag be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till vår motion.

Herr Nilson från Lidköping: Här finnes väl ingen, som icke skänker sitt fulla erkännande åt det under de senare decennierna bedrifna nykterhetsarbetet i vårt land. Detta ädla sträfvande har äfven Riksdagen vid många tillfällen genom beviljade anslag och lämpliga lagstiftningsåtgärder visat sig vilja befrämja, om också icke hvarje i nykterhetens syfte här väckt förslag befunnits välbetänkt och kunnat af Riksdagen godkännas.

Hvad beträffar det nu föreliggande förslaget om bränvinsförsäljningsmedlens indragande till statsverket, så bedraga sig nykterhetsvännerna högeligen, i fall de tro, att en sådan åtgärd skulle verka till gagn för nykterheten. De måste dock sjelfva erkänna det faktiska förhållandet, att, sedan spirituosa försäljningen i städerna öfvertagits af de så kallade patriotiska bolagen, konsumtionen af spritdrycker i betydande grad nedgått, äfvensom att, såsom en följd deraf, det sedliga tillståndet i många hänseenden allt mer förbättrats. Det kan således icke bestridas, att denna bolagsverksamhet på ett er-

Ang. förslag om ändrad fördelning af bränvinsmedlen m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.
(Forts.)

kännansvärdt sätt understödt nykterhetsarbetet, på samma gång det också tillfört stadskommunerna ganska afsevärda ekonomiska fördelar. Beslutar man nu, att hela försäljningsvinsten skall ingå till statsverket, så blir den sannolika följden deraf den, att staten sjelf måste öfvertaga och ordna försäljningen på ett eller annat sätt; ty man kan icke vänta att bolagen längre vilja fortsätta sin verksamhet, då det kommunala intresse, som nu särskildt sporrar dem, icke mera förefinnes. Skola alltså försäljningsrättigheterna i stället utbjudas till fri täflan, så skall det icke dröja länge, innan man får bevittna samma sorgliga förhållanden, som voro rådande i landet för ett halft århundrade sedan eller längre tillbaka.

Denna sida af frågan böra nykterhetsvännerna noga beakta, innan de göra gemensam sak med dem, som under nykterhetens täckmantel, men i sjelfva verket af helt andra bevekelsegrunder, vilja beröfva städerna deras inkomster af bränvinsförsäljningsmedlen.

Hvad nu dessa inkomster beträffar, kan jag icke inse, hvarför de skola vara en sådan nagel i ögat på en hel del godt folk. Om det också har inträffat i en eller annan stadskommun, att befogade anmärkningar någon gång kunnat göras mot det sätt, hvarpå bolagen utöfvat sin försäljningsrörelse, så gäller detta dock ingalunda om det öfvervägande stora flertalet af bolagen i städerna, och hafva också missförhållanden på ett eller annat ställe någon gång varit rådande, så böra väl sådana dock icke vara svåra att förebygga. Likaledes torde det böra erkännas, att städernas inkomster af bränvinsmedlen till stor del blifvit använda så, att de kommit icke ensamt stadskommunerna sjelfva, utan äfven hela landet till nytta. Det är nogsamnt känt, hvilka ofantligt stora insatser städerna gjort för utvecklingen af vårt kommunikationsväsende och andra allmännyttiga företag. Det är med beräkning på varaktigheten af denna inkomstkälla städerna vågat sig på att i hög grad skuldsätta sig för allmännyttiga ändamål. Beröfvas dem nu denna inkomst i någon nämnvärd grad, så blir också följden den, att icke så få städer blifva bragta hardt när till ruin.

Riksdagen har alltså många anledningar att betänka sig mer än en gång, innan den tager det ödesdigra steget att fråntaga städerna bränvinsförsäljningsmedlen och indraga dem till statsverket.

Yrkandet på att en annan fördelningsgrund än den nu gällande borde i fråga om dessa medel tillämpas tror jag icke heller vara rättvist. Men detta är emellertid en fråga, som väl kan förtjena att undersökas, och för min del vill jag alldeles icke motsätta mig en sådan undersökning, under förutsättning dock, att den blir fullt opartisk och sträcker sig till hela frågans grund och botten. Innan Riksdagen aflåter en skrivelse till Kongl. Maj:t i sådan riktning, böra dock så väl utskottet som Riksdagen förut hafva varit i tillfälle att noga pröfva denna skrivelser både innehåll och form. Men det skrivesförslag, som i herr Collanders reservation nu är framlagdt, torde näppeligen hafva varit föremål för utskottets närmare pröfning.

Då frågan emellertid är så viktig som denna, synes det mig vara förhastadt af Riksdagen att redan nu utan vidare antaga detta förslag så godt som på rak arm.

På de af mig nu anförda och på de i betänkandet angifna välgrundade skäl instämmer jag, herr talman, alltså med utskottet uti de föredragna andra och tredje punkterna samt yrkar afslag å motionerna.

Ang. förslag om ändrad fördelning af bränvinsmedlen m. m.

(Forts.)

Herr *Arhusiander* instämde häruti.

Herr friherre Barnekow: Herr talman, mine herrar! Jag skall icke denna gång trötta kammaren med några långa utredningar angående striden mellan stad och land eller de stora fördelar, som städerna hafva framför landet. Jag skall icke denna gång trötta kammaren dermed, utan endast be att få yttra min förvåning öfver att, när helst denna fråga förekommer och i hvad form den än förekommer, den alltid skall afslås.

Åtskilliga gånger har frågan varit före i den formen, att bränvinsmedlen skulle fördelas på sådant sätt, att man skulle taga en liten del deraf från städerna och fördela den på landtkommunerna. Men då har man sagt, att det inte går an, ty städerna kunna ej undvara dessa penningar; och dessutom ha städerna så stora uppoffringar att göra för denna bränvinsförsäljning — därför går det inte.

Nå, då föreslår man, att dessa medel skola gå in till statsverket. Men då svaras det: »Nej, för all del; till staten få de på inga vilkor gå, men möjligen kunde det vara någon rättvisa i att landtkommunerna få en del deraf.» Då har man den uppfattningen.

Jag tog egentligen ordet för att bemöta en talare på stockholmsbänken, som hårdt klandrade motionärerna. Jag skall ej yttra mig om hvad den ledamoten har rättighet att säga eller icke säga i denna kammare; men ett ber jag att alldeles bestämdt få säga, nemligen att jag på det kraftigaste protesterar mot att den talaren har någon rättighet, någon befogenhet att säga, att vi motionärer icke ha allvar med hvad vi här skrifvit. Hvad jag här alluderar på är, att denna talare yttrade att, då vi motionärer i vår motion säga, att vi vilja genom dessa medels indragning till staten »bereda ålderdomsunderstöd åt arbetare, hvilket i sin mån skulle minska utgifterna för en fattigvård, som mångenstädes är för kommunen mycket betungande», vi icke skulle ha allvar dermed. För min del yttrade jag redan sistlidna år, att jag önskade, att dessa medel skulle användas för dylikt ändamål, och följaktligen kan samme talare också mena, att jag ej heller då hade allvar dermed. Men då vi nu här föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t om indragning af dessa medel till staten, och det naturligtvis tager någon tid, innan man kan få svar på denna skrifvelse, hemställer jag till honom, om icke under tiden motionärerna kunna få tillräckligt med tid att

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.

väcka en motion eller på annat sätt framställa sin önskan, hur dessa medel skola användas, utan redan nu vara tvungna att framkomma dermed.

(Forts.)

Vidare har denne siste talare klandrat motionärerna — jag tror det var dem — och sagt, att han ej ville gå in på detta, innan vi finge stadganden om allmänt veto i denna fråga. Jag skall då be att få upplysa talaren om att, som jag tror, under denna motion finnas namn, hvilkas bärare äro med om ett allmänt veto — om också icke så allmänt, som han önskade, så dock sådant, som han påpekade att vi på landet ha genom vår rätt att bestämma om frågan på kommunalstämma. Så långt tror jag motionärerna också vilja gå att lemna dylik vetorätt åt alla städernas röstberättigade invånare; det tror jag ingen skulle må illa af.

Vidare hemställer jag till talaren, om — under förutsättning att det verkligen äfven är hans uppfattning, att dessa medel böra indragas till staten och användas till understöd och arbetareförsäkring — om, säger jag, det målet nås bättre derigenom, att han yrkar afslag på denna skrifvelse, än om han förenade sig med dem, som han visserligen nu tror icke mena allvar, men som dock — en och annan — mena allvar. Jag hemställer, om han ej bättre vinner sitt mål genom att instämma med dem än genom att yrka afslag.

Herr talman! Jag anhåller om bifall till motionen.

Herr Boëthius: Herr talman, mine herrar! Det synes mig, att de nykterhetsvänner, som undertecknat denna motion, slagit in på en farlig väg. Som utskottet klarligen visat, måste nemligen upphäfvandet af den nuvarande ordningen vid bränvinsförsäljningen leda till den fria krogrörelsens återinförande.

En reservant har visserligen velat visa, att denna slutsats icke skulle vara berättigad, enär, som han säger, man kunde tänka sig andra former för bränvinsförsäljningen. Men det är betecknande, att han icke uppvisat eller omtalat, hvilka dessa andra former skulle vara.

Så vidt jag kan förstå, fins det blott tre sätt att ordna denna sak. Det ena är, att staten öfvertager bränvinsförsäljningen, det andra är det nuvarande med kontrollerade bolag, och det tredje är att lemna allt åt den enskilda företagsamheten.

Huru det går, när staten öfvertager bränvinsaffärerna, det har vårt folk haft en sorglig erfarenhet af förut, under Gustaf den Tredjes tid; och jag undrar om herrar nykterhetsvänner verkligen skulle vilja vara med om att upphöja bränvinsförsäljningen till rang, heder och värdighet af statsinstitution.

Återstår således det nuvarande sättet och den fria krogrörelsen. Och går man ifrån det nuvarande sättet, hamnar man därför ovilkorligen i den fria krogrörelsen — och det, tror jag, vore det sorgligaste, man kunde tänka sig för nykterheten.

Lika betänkligt, som motionärernas *mål* är, lika betänkliga synas mig också deras *medel*.

Jag kan respektera nykterhetsvänner, som ifra för allmänt rusdrycksförbud, ehuru jag nu för min del anser detta mycket opraktiskt och man har en sorglig erfarenhet af hvart det leder — både från de amerikanska stater, som ha det, och i någon mån äfven från Norge med dess lokala veto och vidare här i Sverige från förhållandena i Lappmarken.

Jag kan vidare också respektera nykterhetsvänner, som säga så här: »Det är omoraliskt att taga någon inkomst af rusdryckshandteringen, och därför må alla, som ha det, afstå derifrån; således må både stadskommuner och landtkommuner göra det, både hushållningssällskap och landsting». Jag tror visserligen, att äfven detta vore opraktiskt, men, mine herrar, det vore rent spel.

Men nu komma motionärerna och säga, att landstingen och hushållningssällskapen skola ha kvar inkomsten häraf eller få ersättning därför, men att stadskommunerna, som ha olägenheterna och kostnaderna, skola mista inkomsten utan någon ersättning. Det är allt bra underligt resonerad, och man kan undra, huru det är möjligt att komma till ett sådant resonnement. Jo, svaret ligger naturligtvis deri, att man vet, att det inom Riksdagen finnes så starka krafter, som hålla på hushållningssällskapens och landstingens rätt. att man icke vågar röra dervid.

Det var en nykterhetsvän, som häromdagen talade om att sätta mask eller bete på en krok. Jag har, när jag läst den här motionen, icke kunnat underlåta att tänka, att just här detta kan tillämpas. Här är ett lockbete utsatt för landsbygdens intressen för att få landsbygden med på en quasi-nykterhetsreform.

Och nu kommer jag till det, som ger detta sträfvande dess egentliga styrka — det är landsbygdens missnöje öfver att stadskommunerna ha så stora inkomster af denna saken.

Mine herrar! Må det tillåtas mig att göra en vädjan till landsbygdens representanter. Vi ha nyligen varit med om en, jag vågar säga det, storartad skattelindring till förmån för landsbygden, en skattelindring, som naturligtvis måste i viss mån, i en eller annan form, drabba andra samhällsklasser, och då städernas invånare. Många af städernas representanter ha gjort detta, därför att de visste att, när dessa skatter pålades landsbygden, var det en orättvisa, i det vissa klasser flyttade öfver en oskälighet skattebörd på andra klasser, och att till följd häraf dessa skatter för en stor del af vårt folk framstätt som »sekelgamla orättvisor». Derför ha många stadsrepresentanter verkligen velat vara med om att bereda landsbygden denna skattelindring.

Då, mine herrar, hemställer jag: är det klokt och är det billigt att, när landsbygden nu fått denna förmån, komma och vilja pålägga städerna en ökad beskattning? Ty det man här afser, kommer att verka som en ökad beskattning och kommer att göra det

Ang. förslag om ändrad fördelning af brännvinsmedlen m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.

(Forts.)

i oträngdt mål, ty staten behöfver icke denna skatt, och den kommer att kännas dess tyngre, då ej samtidigt någon lindring sker i de bördor, städerna nu ha.

Den skatteafskrifning, den gärd af rättvisa, som sålunda beviljats, har medfört det lyckliga förhållandet, att numera inom denna kammare icke såsom förut land och stad stå emot hvarandra, utan att kammarens ledamöter kunnat sluta sig tillsammans på grund af sin uppfattning af de *politiska* frågorna, att här kunnat bilda sig verkliga politiska partier, der stads- och landrepresentanter samverka med hvarandra allt efter som de äro mera konservativt, liberalt eller radikalt anlagda. Skall man då nu uppväcka en strid emellan stad och land, så fruktar jag, att detta goda förhållande upphör, och att vi åter igen få en onaturlig och för allt sundt reformarbete olämplig partibildning.

Nu kan man visserligen säga, att här finnas stadsrepresentanter, som ha instämt i motionen. Ja, det finnes det, men jag tror, att detta kanske skett litet obetänksamt. Och det vill jag säga er, mine herrar, att gör man detta till en verklig strid emellan stad och land, så kommer denna fråga att bli en plattform för valen i städerna. Och det vågar jag ock förutsäga att, om der uppstår ett nykterhetsparti, som vill gagna nykterheten genom att lössläppa krogrörelsen och beröfva städerna den ekonomiska motståndskraft, som de nu ha, när de skola motarbeta superiets skadliga verkningar, om, säger jag, ett nykterhetsparti uppträder, som tar detta till sitt program, så kommer det partiet icke att få många representanter i denna kammare från städerna.

Men är det nu så, att det skall stridas emellan stad och land, och att man skall ha bort alla olikheter, så vill jag säga: låt oss då göra undan saken på en gång, så att man blir fri sedan. Men då skall man icke blott taga hänsyn till bränvinsmedlen och de skyldigheter, som städerna ha på grund deraf, utan då skall man också taga hänsyn till de andra skyldigheter, som nu åligga städerna framför landet. Landet får sin administration gratis; städerna få själfva bestå sig sin. Landet får sitt domstolsväsen gratis, städerna få själfva betala sitt. Landet får hjälp till sina vägar; vi få lägga våra gator ensamma, och dessa gator äro dock till nytta icke blott för oss utan äfven för landsborna, som skulle få ganska svårt att reda sig, då de komma in till städerna, om gatorna icke funnes!

Så ha vi tolagen. Man må då undersöka, huruvida vi i tolagen ha en fördel, som uppväger dessa skyldigheter. Och skola vi mista fördelarne, då böra vi också, vi stadsbor, få rättvisa gent emot landsbygden i afseende å skyldigheterna.

En sådan *allsidig* undersökning skulle jag ej motsätta mig. Herr Collander har föreslagit en undersökning, men den rör endast denna fråga. Åtminstone framgår det icke fullt klart, att den rör förhållandet mellan stad och land *i dess helhet*. Derför vill jag icke vara med om herr Collanders förslag.

Jag vill för öfrigt säga, att det enligt min mening vore föga lyckligt, om staten öfvertog det hela. Jag tror det vara mycket lyckligare, att vissa sådana saker få vara kommunala angelägenheter, och att kommunerna då ha vissa inkomster, så att de kunna behörigen sköta dem. Ett kraftigt kommunalt lif är vilkoret för ett folks politiska frihet.

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.
(Forts.)

Jag vill således egentligen icke ha någon förändring; men skall man ha strid, må man undersöka frågan i dess helhet.

Men ännu en gång vågar jag vördsamt hemställa till landsbygdens representanter, om de icke skulle kunna nöja sig med den skattelindring, landsbygden fått, och icke nu komma och vilja pålägga oss ökade bördor samt dermed uppväcka en ofruktbar strid mellan stad och land.

Mine herrar. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Boëthius förenade sig herr *Björck*.

Herr Sahlin: Herr talman, mine herrar! Då jag är en af de stadsrepresentanter, som ha den egendomliga ställningen att hafva instämt i motionens syfte, så ber jag att här få säga några ord till klarerande af min ställning. Jag skulle ej göra detta, om jag trodde, att min ställning i frågan vore en isolerad ställning; men jag tror för visso, att min ståndpunkt i denna fråga är densamma, som den, hvilken intages af en stor del af kammarens ledamöter och af vårt folk i dess helhet.

För att markera denna ståndpunkt ber jag först att få förutskicka den upplysningen, att jag icke är en anhängare af det lokala vetot — jag anser, att detta för med sig så ofantligt stora svårigheter, att jag tvärtom under nuvarande förhållanden skulle vara en ifrig motståndare till detsammans införande. Och vidare ber jag att få förutskicka den upplysningen, att jag icke är absolutist eller absolut nykter, såsom man behagar kalla det, utan att jag i detta hänseende intager en fullkomligt fri ställning, så att jag, om det så faller sig, äfven tömmer mitt glas. Det är således icke något slags nykterhetsfanatism, som legat till grund för mitt instämmande. Men ändå finner jag det icke berättigadt, att man slår fram mot mig, vare sig att jag icke med fullt allvar skulle ha instämt i motionens syfte, eller att jag, såsom den siste talaren uttryckte sig, här handlat något obetänksamt. Tvärtom har jag här handlat med fullt medvetande om hvad jag tagit mig till, och finner motionens syfte både allvarligt och behjertansvärdt.

Jag ber att få erinra om några ord i den föreliggande motionen, som synas mig vara af synnerligen stor betydelse, men som i diskussionen synas hafva blifvit förbisedda, nemligen några ord, som återfinnas i referatet af motionen å sidan 11 af bevillningsutskottets betänkande n:o 9, der det heter, »att Kongl. Maj:t borde taga hänsyn till dels om någon lämplig ersättning kunde lemnas till lands-

*Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.
(Forts.)*

ting, hushållningssällskap och städer, som ej deltaga i landsting, och dels på hvad sätt indragningen bäst kan verkställas. Det är der alldeles klart utsagdt, att man väntar ersättning åt städerna. Men jag beklagar, att man i skrivelsen uteslutit de städer, som deltaga i landsting, och detta är ett af skälen, hvarför jag icke har kunnat underskrifva motionen, utan blott förklara, att jag instämmer i dess syfte. Men är det så, att vi stadsrepresentanter icke kunna godkänna, att man utan ersättning frántager städerna den inkomst, som de för närvarande hafva af bränvinsförsäljningsmedlen, kunna vi ej heller tro, att någon större del af dessa medel skulle kunna anslås vare sig till arbetareförsäkringsfonden eller till något militärt ändamål. De behöfvas säkerligen temligen fullständigt för städernas behof, och jag är alldeles viss på att städerna använda dessa medel till verkligt allmännyttiga syften, så att det skulle bli till verklig olägenhet för land och rike, om dessa medel frånhändes städerna utan ersättning.

Huru har jag då kunnat instämma i motionens syfte? Jo, det har jag kunnat göra därför, att här föreligger en fråga, som upprör en stor del af vårt folk och som åstadkommer en ganska liflig agitation, säkerligen till stor skada för vårt folks sunda utveckling. Och jag har tänkt mig, att det enda sättet att häfva denna upprörda stämning vore att få till stånd en lugn och i god tid företagen utredning. Det är en dylik utredning, jag velat att Kongl. Maj:t skulle verkställa.

Denna fråga är ock en humanitetsfråga, ty det gäller dock rädandet af en stor del af vårt folk åt ett sedligt och samhällsnyttigt lif. Det är med stor ledsnad som jag sett, att denna humanitetsfråga blifvit betraktad såsom en underklassfråga, att den blifvit betraktad såsom om den vore en de fattiges fråga, icke blott i den meningen, att den i första rummet rör de fattige och små i samhället, utan äfven i den meningen, att den skulle drifvas fram just genom de fattige och små i samhället i strid emot de burgne. Den har så ofta gjorts till en partifråga. Jag har deremot den uppfattningen, att just sådana frågor, som röra humanitet och sedlighet och de smås väl, äro frågor, som borde förena alla de bättre elementen i samhället, oberoende af hvars och ens sociala ställning, och som därför äro väl värda att tagas upp af ett lands representation och regering. Det är därför som jag tänkt, att staten borde taga hand om ledningen af dessa frågor och göra ett slut på den för vårt land skadliga förbindelse, som går under namn af nykterhetspolitik, der ofta en radikal politik söker stöd i den allmänna opinionen genom att på sitt program upptaga en humanitär fråga. Jag begär icke, att man skall vika för en opinion, äfven om den i många samhällen skulle befinnas vara stark; men jag hemställer, att man skall gå en sådan allmän opinion till mötes genom att prestera den utredning, hvarigenom allena denna opinions värde verkligen kan pröfvas.

Den vinst för landet, som man enligt min tanke skulle kunna åstadkomma genom en reform, i enlighet med motionärernas önskan, om en sådan reform genom den begärda utredningen skulle befinnas möjlig och lämplig, skulle bestå deri, att man lättare skulle kunna vidtaga åtgärder för att minska tillfällena och frestelserna för just de fattigaste och minsta i samhället att till deras egen skada förtära rusdrycker till öfvermått. Man har visserligen sagt, att polisen skulle kunna gripa in och i nykterhetens intresse vidtaga lämpliga inskränkningar; men polisen står ju också under trycket af stadens ekonomiska behof, och det är mycket svårt — det vet hvarje stadsrepresentant — att drifva igenom en inskränkning af antalet krogar och tillfällen till åtkomst af rusdrycker.

Man har anmärkt, att en nykterhetsvän ej borde vara med om en sådan utredning, som här är föreslagen, eller om den reform, som möjligen skulle kunna framgå ur en sådan utredning, ty genom en sådan reform, har man sagt, gör man blott ännu flera intresserade af bränvinsförsäljningen än för närvarande är förhållandet; och man beklagar ju, att städerna nu äro så intresserade af denna försäljning. Ja, det är väl sant, att det skulle blifva flere personer, som blefve intresserade af försäljningen i fråga; hela riket skulle ju blifva intresserad. Men på samma gång flera blefve intresserade, blefve dessa äfven *mindre* intresserade, i den meningen nemligen, att de ej kunde påräkna att *sjelfva* hafva någon afsevärd ekonomisk fördel af ett gynsamt resultat af försäljningen. Det nu befintliga missförhållandet, att den enskilda stadskommunen och dess skattedragande medlemmar hafva ekonomisk fördel af krogrörelsen, ekonomisk fördel af hvad som ofta leder till de icke skattedragandes ekonomiska och moraliska ruin, det missförhållandet skulle vara häfdt. Och dermed skulle följa, att stadsmyndigheternas och stadsbornas humanitära och moraliska intresse för nykterheten — icke för krogrörelsens upphäfvande, ty dertill är vår tid ej mogen, men för krogrörelsens inskränkande så långt detta befunnes klokt — ej skulle fjättras genom det nu kanske nödvändiga hänsynet till stadens ekonomi. Frigör staden från beroendet af krogvinsten genom att gifva den motsvarande inkomst på annat sätt eller motsvarande lindring i utgifter. Det är väl icke en svärmisk fantasi, att detta skulle gagna nykterheten. Men om det är möjligt att ordna saken så, det är just hvad utredningen skulle gifva vid handen.

Man har sagt — och det med skäl — att vårt land har haft stor vinst af det s. k. göteborgssystemet; och man har framhållit — såsom äfven skett på sidan 11 af utskottets betänkande — att, om man rubbar de grunder, efter hvilka försäljningen nu eger rum, skall man dermed gripa in i sjelfva grundvalen för bränvinshandteringen hos oss, som dock har lett till verkligt goda resultat. Här emot vill jag först och främst framhålla, att det icke är lätt att angifva, hvad det är som gjort, att resultatet blifvit så goda för vårt lands nykterhet. Detta kan ej förklaras blott af vårt sätt att

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.
(Forts.)

ordna bränvinsförsäljningen, utan förklaringen ligger äfven och väsentligen deri, att det onekligen genom vår tid går en förfining i de yttre sederna och en högre lyftning beträffande humanitära och sedliga frågor, af hvilka den föreliggande frågan är en detaljfråga. Man kan därför ej peka på det ena eller andra och säga, att det är detta eller detta, som åstadkommit förbättringen, utan det är *tidsandan*, som mest bidragit till den större måttligheten i förtärandet af rusdrycker. Vidare vill jag framhålla, att, om bränvinsbolagen kunna till gagn för nykterheten köpa billigt och sälja dyrt, så är detta en fördel, som i fullt lika mått kan ernås af staten, om den skulle öfvertaga rörelsen; och därför skall ej i detta förhållande — att köpa billigt och sälja dyrt — uppstå någon som helst ändring, om en reform i enlighet med motionärernas önskan kommer till stånd.

Det har sagts, att det vore svårt att tänka sig, huru man skulle ordna försäljningen, om bolagen upphörde. Man vill ju hvarken vara med om någon privat försäljning — liksom förhållandet var under husbehofsbränningens tid — eller om öfverlemnande till kronan af denna försäljning, då man från Gustaf III:s tid har erfarenhet af, hvilka sorgliga följder ett dylikt ordnande af handteringen hade. Men det är en stor skilnad på tidsandan under Gustaf III:s tid och i vår tid. Att Kongl. Maj:t för öfver hundra år sedan ej kunde åstadkomma någon höjning af nykterheten, utan tvärtom genom sina åtgärder förderfvade densamma, är ej något bevis för att i våra dagar nykterheten ej skulle kunna befrämjas genom statens öfvertagande af bränvinsförsäljningen. Jag vill dock erkänna, att jag ej för mig sjelf kan utreda, på hvad sätt man skulle gå till väga med försäljningen, om staten öfvertog densamma. Möjligen skulle man kunna tänka sig, att Kongl. Maj:t för försäljningens handhavande förordnade vissa förtroendemän, som skulle hafva ungefär samma ställning som styresmännen i de nuvarande bolagen. Men just emedan jag icke har fullt klart för mig, huru saken skulle ordnas, vill jag, att Kongl. Maj:t skall utreda frågan, då ju blott Kongl. Maj:t är i stånd att framlägga alla de fakta, efter hvilka Riksdagen och enskilda kunna bedöma situationen.

Såsom hufvudsyfte har jag med dessa ord velat framhålla, dels att jag vill fränja nykterhetsfrågan såsom en högst beaktansvärd humanitetsfråga, dels att jag icke vill, att denna humanitetsfråga skall neddragas till att blifva en politisk fråga, genom hvilken man söker att drifva fram vissa enligt mitt förmenande onyttiga politiska reformer. Och detta hufvudsyfte står i öfverensstämmelse med hvad herr Nilson från Lidköping framhöll, nemligen att man skulle söka få till stånd en fullt opartisk undersökning, som sträckte sig till hela frågans grund och botten. Det är just hvad jag velat påyrka. Detta finner jag icke fullt utsagdt i motionärernas skrifvelse, men jag finner det på ett förträffligt sätt framhållet i herr Collanders reservation, der det yrkas, att Riksdagen ville i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning rörande de förhållan-

den, som här ofvan påpekats, samt att Kongl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med den framställning, hvartill Kongl. Maj:t finner den gjorda utredningen böra föranleda.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag att få yrka bifall till herr Collanders reservation.

Ang. förslag om ändrad fördelning af bränvinsmedlen m. m.
(Forts.)

Herr Collander: Herr talman, mine herrar! Det är efter mycket betänkande, som jag nu begärt ordet, då jag redan tagit kammarens uppmärksamhet i anspråk vid ett par föregående tillfällen, men jag hoppas, att herrarne hafva öfverseende dermed, enär jag är reservant i den föreliggande frågan.

Denna fråga kan ej riktigt öfverskådas, om man endast ser den från dess ena sida. Den har ej endast ett enda mänskligt ansigte, om jag så får säga, utan den företer bilden af ett verkligt Janushufvud. Nykterhetsvännerna se blott det ena anletet, hvilket de betrakta från synpunkten af sina ideella sträfvanden, att åstadkomma något som befrämjar deras älsklingsmål, nemligen nykterhetens befordrande. Äfven jag är gerna med derom, men man får dervid ej glömma, att med denna fråga är förbunden en annan fråga, en ekonomisk fråga — nemligen rörande bränvinsafgifternas och bränvinstens användande — hvilken icke kan skiljas från frågan i dess helhet. Man kan ej liksom nykterhetsvännerna säga: huru skola vi bli af med ett sakernas tillstånd, som hindrar våra intressen, men dervid helt och hållet glömma, att frågan äfven har andra sidor. Andra Kammaren består af praktiske män, som ej låta förleda sig af ideella, men opraktiska önskningsmål, utan de se saker och ting ur rent praktisk synpunkt, och ur denna synpunkt måste äfven denna fråga betraktas. När derfor motionärerna — och den siste talaren betonade detta såsom äfven varande motionär — säga, att de begära en utredning hos Kongl. Maj:t, så begära de denna utredning blott för sin speciella uppgift, nykterheten, men glömma alla andra uppgifter.

Derför har jag i min reservation tagit upp den andra synpunkten, eller den om bränvinsmedlens fördelning. Jag har icke velat bestrida, att det både ur nykterhetssynpunkt och från de kommuners och korporationers synpunkt, hvilka äro intresserade af dessa medel, kan vara möjligt att en ändring i det nu bestående bör ske, men hvad som är det viktigaste och för mig står såsom en hufvudsak är att, innan vi komma in på någon förändring af dessa förhållanden, vi böra hafva en sådan utredning, att vi derpå kunna grunda ett moget beslut. Varc sig nu nykterhetsvännerna komma och förbise den ekonomiska sidan af saken eller mina vänner från landsbygden komma och säga, att de vilja hafva en annan fördelning af bränvinsmedlen emellan stad och land och dervid glömma bort nykterhetssynpunkten, så blir det ensidigt, och jag tycker derfor, att man borde försöka att se saken från alla sidor och säga: låt oss undersöka saken, låt Kongl. Maj:t få göra en utredning af alla de förhållanden, som

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
brännvinsmed-
len m. m.

(Forts.)

kunna inverka vid en förändring af det bestående, och när Kongl. Maj:t har gjort denna utredning, må han då komma till Riksdagen med det förslag, hvartill han kan finna sig föranlåten.

Jag har i mitt yrkande i reservationens kläm hänvisat icke till utskottets motivering utan till den motivering, som jag för densamma framlagt, och i denna motivering har jag framhållit, att såväl nykterhetsvännerna som landskommunerna kunna hafva sina berättigade fordringar i detta hänseende, men att man vid en blifvande förändring bör se till, att man icke begår någon orätt. Nu är jag säker på att frågan faller, om det gäller ett yrkande att utan vidare indraga brännvinsmedlen till statsverket. Likaså skulle jag tro, att den faller, om det föreligger ett yrkande att blott göra en annan fördelning af dem, emedan det kan hända, att man nöjer sig utan någon utredning, och det är faran.

Såsom stadsrepresentant har jag ansett det synnerligen viktigt, att, då vi hafva ett ekonomiskt intresse i denna sak, från vår sida en utredning borde begäras. Jag erinrar mig i fråga härom en hemställan från den högt värderade man, hvilken nyligen bortgått och hvilken vi alla sakna. Han gjorde en gång under sin statsministerstid en enskild framställning till städernas representanter, om de ville vara med om att en affösning af tolagsmedlen finge ske, men stadsrepresentanterna svarade: Det är oss icke bekvämt; vi anse det icke vara riktigt. Frågan blef oafgjord. Jag beklagar ingenting så djupt som det, att städerna icke den gången hade den framtidsblicken, att de sade: vi skola tänka på saken. Likaså anser jag, att städerna nu böra i fråga om brännvinsmedlen säga: låtom oss icke sätta oss emot en utredning. Vi veta icke, till hvilket resultat Kongl. Maj:t kan komma.

Det är ju hvarje människas pligt att, när hon skall besluta något, först göra sig reda för de grunder, hvarpå beslutet skall fotas, och ur denna synpunkt har jag, herr talman, afgifvit min reservation mot utskottets betänkande samt yrkar nu bifall till denna reservation.

Herr Hedin i Torp: Då äfven jag undertecknat den af herr Jansson m. fl. afgifna motionen i frågan, så har jag ansett mig böra säga några ord för att visa, att det är af de renaste bevekelsegrunder och af fullaste öfvertygelse, som jag har varit med om denna sak.

Inom mitt komiteutskap har på de sista åren pågått en kraftig nykterhetsrörelse, som ledt derhän, att man under förra året, genom hufvudsakligen frivilliga bidrag, insamlat 10,000 kronor för att dermed inlösa en privilegierad krog, som finnes inom valkretsen. Jag sade hufvudsakligen frivilliga bidrag, ty något har tillkommit genom kommuners tillskott. Det är ju glädjande, då nykterhetsrörelsen gripit så fast tag och enskilda personer blifvit så vissa i sina sinnen, att de icke blott afstå från bruket af spirituosa, utan äfven vilja offra af sina medel för att bringa den stora saken, nykterhetssaken,

framåt. Jag sade, att det var glädjande, ty den hufvudsakliga grunden, på hvilken saken skall kunna drifvas framåt, är ju, att den enskilda personen för sin del blir öfverbevisad om dess vigt. Men då nykterhetsrörelsen har slagit så fasta rötter hos de enskilda personerna, så fordra dessa något och det är, att lagstiftaren skall gå dem till mötes och komma dem till hjälp, så att icke nykterhetsrörelsen skall behöfva arbeta blott i den rigtningen att öfvertyga de enskilda individerna, och det är ur denna synpunkt som jag har varit med om att underteckna motionen.

Här hafva många skäl anförts mot densamma, men ännu icke något för mig öfverbevisande, utan tvärtom är jag ännu fastare i den öfvertygelsen, att, om staten finge öfvertaga bränvinshandteringen och städerna sålunda icke längre hade någon frestelse att göra allt hvad som kan göras för att få denna handtering så inkomstbringande som möjligt, mycket skulle vara vunnet och den dag randas, då krogarnas antal skulle minskas.

Utskottet har uttalat en farhåga för att, om staten finge öfvertaga denna rörelse, den icke vidare skulle lemna samma inkomst som nu, men detta är ju naturligtvis just motionärernas afsigt. Vi hafva hoppats, att nykterhetsrörelsen på den personliga öfvertygelsens väg skall vinna allt större och större insteg, och dessutom att genom detta ingrepp krogarnas antal samt dermed äfven konsumtionen och således också vinsten skola minskas. Jag skulle för min del vara nöjd, om man lyckades att föra saken derhän, och det tilltalade mig hvad en talare sade eller att han respekterade den, som var för ett allmänt rusdrycksförbud. Jag vill efter mitt lilla förstånd i dessa saker uttala den tanken, att det vore ett steg i rätt rigtning, om vi nykterhetsarbetare och lagstiftare räckte hvarandra handen och hjälptes åt att föra det derhän, att kanske i en framtid folket kunde blifva moget för en lagstiftning om allmänt rusdrycksförbud.

Jag vill icke säga mera utan blott uttala detta såsom en röst från den valkrets, som jag representerar, men det ligger mig så om hjertat, att något nu kunde göras här i riksdagen för att taga bort de många frestelserna för de svaga karakterer, som i djupet af sitt hjerta vilja afstå från denna last, men som i följd af lockelserna falla för den gång på gång. Det vore hårdt, om icke nykterhetsrörelsen skulle få ett behöfligt stöd af lagstiftningen, och det vore, tycker jag för min del, underligt, om 1897 års Riksdag skulle lemna det rop, som genom dessa motioner frambäres från folket, opåaktadt.

Jag vill därför ytterligare uttala, att denna motion skulle bringa frågan till en lycklig lösning och jag tror icke heller, att vi skulle behöfva frukta för den stora rubbningen i städernas inkomststat, ty äfven deras utgiftsstat skulle nog minskas betydligt. En successiv minskning af inkomsten från bränvinsförsäljningen skulle följas af en successiv minskning af skatterna. Jag kan nemligen icke, då

*Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.*

(Forts.)

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.

jag ej blifvit öfverbevisad om motsatsen, frångå den uppfattningen, att en stor del af de skatter, som nu hvila på städerna, bära sitt ursprung från krogen.

Jag ber att på det lifligaste få yrka bifall till den af herr Jansson med flere afgifna motionen.

(Forts.)

Herr Eriksson i Elgered: Herr talman! Den förste talaren, som i denna fråga hade ordet, uttalade sig visserligen icke för saken, men om man närmare genomgår hvad han yttrade och läser emellan raderna, kan man finna, att han egentligen icke skulle hafva något emot att bifalla ett förslag, sådant som detta, dock under en förutsättning, nemligen att det lokala vetot blir fullständigt genomfördt. Men deremot ansåg han, att under nuvarande förhållanden detta skulle blifva för städerna det mest förnedrande. Han anställde en jämförelse emellan förhållandena på landsbygden och i våra städer och kom dervid till det resultatet, att på landsbygden hade kommunerna, d. v. s. de röstberättigade i kommunerna, större magt än fallet var i våra städer. Detta påstående grundade han visserligen icke i hufvudsak på de olika kommunala rösträttsförhållandena, men derpå, att magistrat och konungens befallningshafvande på grund af gällande lagstiftning hafva rätt att säga nej till hvad stadsfullmäktige besluta och sålunda göra deras beslut om intet. Men ehuru den talaren är mycket hemmastadd på alla dessa områden och jag ingalunda är den person, som är tjenlig att säga ett ord emot honom, så skulle jag dock vilja hemställa till honom, huruvida han tror att, ifall verkligen stadsfullmäktige i våra städer skulle gång efter annan besluta i likhet med hvad som skett på landsbygden att afskaffa all utskänknings- och utminuteringsrörelse, magistraterna och konungens befallningshafvande eller här i Stockholm öfverståthållareembetet skulle helt och hållet motsätta sig hvad stadsfullmäktige sålunda beslutat. Att så skulle ske, det må vara klart för den talaren, men för mig är det icke klart, och jag tviflar också på att det är klart för ledamöterna i denna kammare. Jemför man kommunerna i fråga om den magt, som de röstberättigade efter den kommunala rösträtten hafva i våra städer och på landsbygden, så är jag öfvertygad om, att ställningen är långt förmånligare i städerna än på landsbygden. Det finns enligt 1871 års statistik på landsbygden 54 kommuner, der en person röstar för mer än hälften, 360 kommuner, der en person röstar för emellan $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{4}$, samt 1026 kommuner, der en person röstar för emellan $\frac{1}{4}$ och $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, men en så orättvis röstskala finnes dock icke i våra städer. Jag tror därför icke, att man bör åberopa det lokala vetot i denna fråga och på grund deraf säga, att landsbygden befinner sig i ett bättre läge än städerna.

Samme talare kan visserligen åberopa och hänvisa till huru det ställer sig i praktiken rörande bränvinshandeln, men då svarar jag,

att detta beror på en annan omständighet, som jag tillåtit mig att åberopa i min reservation, nemligen städernas ofantliga inkomster på dessa medel, hvilka belöpa sig till kanske 4 à 5 millioner kronor och för Stockholms stad ensamt till 1,200,000 kronor. Det är detta ekonomiska intresse, som skapar intresset för bränvinshandelns bibehållande i städerna, medan deremot detta intresse har förlorat sitt värde på landsbygden.

Samme talare gick än längre, han kom slutligen derhän, att, om detta förslag genomfördes, han undrade, huru det skulle ställa sig sedan, när man fick Riksdagen till hjälp med afseende på utskänkningsrörelsen, och han trodde, att de städer, som skulle vilja afsäga sig denna rörelse, skulle hindras derifrån icke blott af Första Kammaren, utan äfven af Andra Kammaren, och att dess representanter från landsbygden, dess folkvalde representanter, skulle vilja påtvinga städerna denna rörelse. Jag hemställer till landsbygdens representanter här i kammaren, i hvad mån I behöfven känna eder träffade häraf, eller hvad sanning det kan ligga i ett sådant påstående. Är det oss man kan förebrå bristande nykterhetsvänlighet, eller är det städernas representanter, som visat särskildt intresse för nykterhets-saken? Är det landsbygdens representanter, som hållit på utskänkningsrörelsen och dess bibehållande i städerna, och är det städerna, som velat afskaffa detta? Jag ber, att talaren åtminstone icke måtte göra några insinuationer derom. Men det finnes ännu en sak, som talar för att talarens antagande icke kan blifva en verklighet. Erfarenheten ådagalägger, att om detta förslag blefve genomfördt, bränvinskonsumention i vårt land, äfven i våra städer, komme att nedgå i betydlig grad för att nu icke tala om att den i åtskilliga små städer skulle komma att alldeles upphöra. Här af skulle följden blifva, att äfven inkomsterna till statsverket — äfven om man sammansloge försäljnings- och tillverkningsafgifterna och låte alltsammans ingå till statsverket — inkomsterna till statsverket, säger jag, i allt fall icke skulle blifva högre, utan att statsverkets inkomster af bränvinsmedlen tvärt om skulle komma att nedgå. I så fall frågar jag: hvad skulle det väl vara för intresse för Riksdagen att bevara bränvinsförsäljningsrörelsen?

Jag skall emellertid lemna denne talares yttrande. Hvad som gaf mig anledning att begära ordet var ett yttrande af talaren på upsalabänken, professor Boëthius. Han sade nemligen, att jag visserligen i min reservation sökt visa, att vi, om motionen bifölles, icke skulle riskera att lössläppa bränvinshandteringen på sätt bevillningsutskottet uttalat, men att jag ingalunda bevisat, huru och på hvad sätt det i sådant fall skulle kunna regleras, och han frågade vidare, på hvad sätt bränvinshandteringen skulle ordnas. Ja, i likhet med hvad en talare nyss anmärkte från denna talareplats — jag tror det var herr Sahlm — så får jag säga, att jag visserligen icke är den, som kan förklara på hvad sätt, genom hvilka regler och stadganden bränvinshandteringen skulle ordnas under förutsättning att

*Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.
(Forts.)*

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.

(Forts.)

städerna förlorade den inkomst, de nu hafva af densamma. Men först och främst vill jag i likhet med talaren på stockholmsbänken säga, att jag anser, att man bör genomföra det lokala vetot, och derigenom erhålla kommunerna åtminstone en rätt, nemligen att afsäga sig denna handtering, för så vidt de icke finna den vara förenlig med sitt intresse.

Hvad nu angår reservationen, så förutsätter den, att regeringen måtte låta utreda frågan, huruvida en reglering kan ske, utan att bränvinsförsäljningen lössläppes, såsom professor Boëthius yttrade. Han sade, att frågan kunde ordnas endast på tre sätt, ett att såsom nu kommunerna reglerade frågan, ett annat att staten skulle öfvertaga regleringen och det tredje att handteringen lössläpptes helt och hållet. Men jag hemställer dock till honom, om icke, under förutsättning att staten öfvertog utskänkings- och utminuteringsrörelsen och bedrefve den, der kommunerna tilläte, att den finge ega rum — om icke staten skulle kunna göra det genom sina förtroendemän på ett sådant sätt, att deraf icke skulle förorsakas ökad konsumtion, utan tvärtom.

I likhet med flere talare skulle jag vilja säga, att denna fråga är af den beskaffenhet, att den icke *kan* dö. Den har svenska folkets flertal bakom sig, och den skall återkomma riksdag efter riksdag, tills den slutligen måste genomföras. Då detta är min fulla öfvertygelse, är det på grund häraf, herr talman, och på grund af hvad jag förut anfört samt de skäl, för hvilka jag redogjort i reservationen, som jag ber att få yrka bifall till motionärernas förslag rörande tredje punkten af betänkandet.

Herr Fredholm: De talare, som här hafva uppträdt mot utskottet och dess afstyrkande af de väckta motionerna, hafva företrädesvis betraktat frågan ur nykterhetens synpunkt. De hafva alla hyst den tron, att om bränvinsmedlen indroges till statsverket, så skulle städerna icke vidare hafva något intresse af att bedrifva bränvinsförsäljning inom sina områden och denna försäljning därför upphöra. Detta är, enligt min uppfattning, ett fullkomligt misstag, ty så länge försäljning af bränvin är tillåten, lärer denna försäljning väl komma att fortfarande som hittills ske i städerna, enär den icke får bedrifvas på landsbygden; och *någonstädes* skall väl i alla fall denna försäljning ega rum. Det är också gifvet, att de större städerna måste blifva de sista, som kunna frigöra sig från bränvinsförsäljningen. Om alltså Riksdagen beslutar indragning af all städernas vinst af denna försäljning, så blir det dock för dessa städer en nödvändighet att fortsätta med bränvinsförsäljningen.

Frågan blir då den: på hvilket sätt skall bränvinshandeln sedan ordnas? Ingen af de talare, som hittills haft ordet, har afgifvit något svar på denna fråga. De hafva visserligen sagt, att det blir nog bra med den saken, man hittar väl alltid på någon utväg; staten kan ju sätta till »förtroendemän», som för dess räkning sälja

bränvin, såsom en talare uttryckte sig, o. s. v. Men vi, som skola stifta lagar här och göra det i en fråga af denna vigt, vi böra väl dock grunda våra åtgöranden på något bättre motiv än tycke och tro, innan vi göra en ändring i en lag, som under 40 år visat sig så välgörande som denna, -- om man nemligen efter frukterna får sluta sig till lagens innebörd.

Det är i sjelfva verket underbart, att man i en så stor och vigtig fråga vill grunda sina åtgärder blott på autaganden och förhoppningar, helst då de autaganden, från hvilka man utgår, befinnas stå i strid med hvarandra. Så yttrade motionären, att vinstbegäret skulle vara det motiv, som föranledde städerna att idka bränvinsförsäljning och att det därför skulle ligga i städernas intresse att inrätta allt flere och flere krogar. För att styrka detta sitt påstående hänvisade han till åtskilliga förhållanden vid Sundbyberg och i Södertelge. Men senare, då han efter en afvikelse från ämnet återkommer till denna fråga, säger han, att det skulle ligga i städernas intresse att minska antalet försäljningsställen, enär driftkostnaderna derigenom skulle blifva billigare, och för att styrka detta sitt senare påstående framhöll han ett sätt, på hvilket han tänkt sig att tobakshandeln, om denna vore en monopoliserad statshandling, skulle för att lemna största vinsten ordnas med blott ett fåtal försäljningslokaler. Nu var det således det ringa antalet försäljningslokaler, som skulle skaffa städerna ökad vinst, förut åter skulle detta ske genom ett ökad antal lokaler. Ibland passar det ena och ibland det andra.

I sammanhang härmed rigtade motionären äfven några anmärkningar mot Stockholms utskänkningsbolag och sade, att detta inrättat krogar vid hamnarne på åtskilliga ställen, der han tyckte, att sådana icke borde finnas. Det är nu litet svårt att säga, om det är klokare att inrätta dem der eller på andra ställen. Detta är emellertid en sak, hvarom jag icke vill inlåta mig i meningsutbyte med honom. Men det vill jag säga, att skall det vara i nykterhetens intresse att minska krogarnes antal, så har Stockholm icke brustit i ett sådant intresse. Till stöd för detta påstående skall jag tillåta mig att ur den näst sista redogörelsen för utskänkningsbolagets i Stockholm verksamhet anföra, att sedan man der framhållit, att utskänkningsstälernas antal i Katarina församling vore större än i andra församlingar, så hade bolaget dragit in ett par stycken utskänkningsställen inom denna församling. Om denna åtgärd säga revisorerna: »Då någon olägenhet af denna indragning, så vidt revisorerna kunnat finna, icke försports, få vi, med uttalande af vårt fulla gillande af denna i det allmännas intresse och till nykterhetens befrämjande vidtagna åtgärd, uttrycka den förhoppning, att styrelsen, när lämpligt tillfälle dertill erbjuder sig, verkställer liknande indragningar äfven i andra församlingar». Herrarne finna häraf, att både bolaget och revisorerna och för öfrigt alla, som hafva med saken att göra, äro angelägna att ordna försäljningen på sådant sätt, att den skall

*Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
bränvinsmed-
len m. m.*

(Forts.)

verka i nykterhetens intresse. Man skall icke heller kunna påvisa, åtminstone hvad de större städerna beträffar, att de auvända sin monopolrätt att sälja bränvin för att i främsta rummet förtjena penningar derpå.

En af de talare, som uppträdt, yttrade, att man icke hade någon garanti för att de oordningar i städerna, som bedrefves på grund af missbruk af spritdrycker, blefve ordentligt efterhållna, enär polisen stode under trycket af städernas ekonomiska behof. Jag förmodar, att han dermed menade, att polisen skulle brista i sina skyldigheter med afseende å ordningens upprätthållande vid fylleriförseelser, emedan den finge sin aflöning af bränvinsmedlen. Förhållandet är dock motsatt, ty man är ytterst noga med ordningens upprätthållande i ifrågavarande afseende och kan ej vara annat. Kostnaderna för städernas polis hafva därför i och för ordningens upprätthållande vuxit enormt just på grund af bränvinshandelns koncentrerung i städerna. Här i Stockholm utgjorde dessa kostnader vid tiden för bränvinsförsäljningsförordningens utfärdande 135,000 r:dr b:co om året, hvaraf 75,000 r:dr b:co täcktes af bränvinsmedlen, under det att dessa kostnader i närvarande stund uppgå till öfver en million kronor. Skulle kostnaden för polisen nu som förr täckas till mer än hälften af bränvinsmedlen, är det alltför möjligt, att i vissa städer större delen af deras vinst på bränvinsförsäljningen skulle dertill åtgå.

Det kan ju måhända vara af intresse för herrarne, som klaga öfver att Stockholm har så stor inkomst af bränvinsmedlen, att veta, att Stockholms stad ådrages högst betydliga kostnader för upprätthållande af nykterheten icke blott bland stadens egna befolkning utan äfven med afseende på kommunen icke tillhörande, här sig uppehållande främlingar. Af de här i staden åtalade rusdrycksförseelserna är det mera än en femtedel, som begås af personer, som icke bo inom Stockholm, utan komma från landsbygden och utlandet, och det kan väl icke med skäl sägas vara ett kommunalt åliggande, att Stockholms stad skall på sin bekostnad taga vård om dessa.

En talare sade, att lagstiftarne borde gå nykterhetsvännerna till mötes och på det sättet bidra till ökad nykterhet. Ja, det är alldeles riktigt; och det hafva de också, så vidt jag vet, alltid gjort, så länge nykterhetsvännerna framkommit med förslag, som varit kloka och förståndiga och tjenat till att förbättra, men icke haft till uppgift att vända upp och ned på allt och skapa något oklart nytt. Detta skulle blifva följden, om bränvinsmedlen indroges till statsverket och kommunerna skulle beröfvas all vinst af bränvinsförsäljningen. Tro herrarne, att det då skulle vara möjligt för en kommun att ordna bränvinsförsäljningen? Den kunde helt enkelt icke göra det, äfven om den hade aldrig så stort moraliskt intresse för att göra det. Ty sådana anordningar äro förenade med kostnader, och hvem skulle kunna betala dem? Naturligtvis blefve följden

af bränvinsmedlens indragning den, att bolagen måste upphöra med sin verksamhet och handeln med bränvin öfverlemnades åt enskilde genom bortauktionering eller dylikt. Vi komma då tillbaka till den ordning, som egde rum förut.

Jag ber att få tillägga ett par ord med afseende på herr Collanders reservation. Jag kan ej vara med om densamma, oaktadt jag — såsom jag tillkännagaf förra året, då denna fråga var före — för min del visst icke skulle hafva något emot att en annan fördelning af bränvinsmedlen mellan rikets olika kommuner gjordes, hvilket måhända kan vara befogadt, ehuru jag derom ej kan bilda mig ett bestämdt omdöme; tvärtom skulle jag vara den förste att vara med om en förändrad fördelning, om det kan påvisas, att en sådan vore nödvändig för rättvisans skipande. Men afser man icke annat, må man då komma fram med en begäran om utredning i den riktningen! Det med en sådan utredning afsedda ändamål kan ej vinnas genom bifall till herr Collanders förslag, emedan hans reservation hänvisar till den motion, som vill draga in bränvinsmedlen till statsverket; och således kan man icke genom att följa honom frigöra sig från denna indragning, äfven om man säger aldrig så många gånger, att utredningen skall göras allsidig. Det är just denna indragning till statsverket, som jag anser icke allenast ur nykterhets-synpunkt, utan ur många andra synpunkter icke vara tillräddig. Ur skattesympunkt vore det naturligtvis en mycket oklok åtgärd, att på det sättet beröfva kommunerna den enda indirekta skatt de nu hafva att tillgå. Vill man göra en reform i skatteväg, bör man i stället indraga de personella afgifterna, och då det senare är hvad jag åstundar, kan jag icke finna lämpligt att beröfva kommunerna detta indirekta skattebidrag. Ur finansiell synpunkt komme indragningen bestämdt ej att medföra de resultat, som motionären väntat. Ty icke lära bränvinsmedlen komma att blifva af den storlek, som de nu hafva, om staten skall taga hand om försäljningen genom förtroendemän. De personer, som nu drifva denna försäljning, göra det på ett affärsmässigt sätt; och det är derigenom som de kunna skapa den stora vinsten, men för att få de ledande personerna att göra detta, dertill fordras ett annat intresse än det, som framgår derur, att man är kongl. förtroende-embetsman.

Slutligen torde det icke vara alldeles rättvist, om städerna skulle beröfvas all andel af vinsten. Man säger, att Stockholm har så stor andel. Men herrarne skola vara goda och komma ihåg, att Stockholm har andel icke blott såsom stad, utan ock såsom lands-ting och hushållningssällskap. Och Stockholm bör hafva det, ty om vi ock icke här hafva hushållningssällskap, så hafva vi många inrättningar, som äro af samma natur. »Hvilka är det då?» frågades förlidet år, då frågan var före. Jag har här en liten förteckning därpå: det är Stockholms högskola, tekniska skolan, arbetareinstituten, högre flickskolor, till hvilka institutioner Stockholms stad bidrager med 85,000 kr. om året och — ifall herrarne anse det vara något,

Ang. förslag om ändrad fördelning af bränvinsmedlen m. m.

(Forts.)

Ang. förslag
om ändrad
fördelning af
brännvinsmed-
len m. m.
(Forts.)

som landsortsborna kunna hafva nytta af — teatern, till hvilken också Stockholms stad lemnar bidrag — för att icke tala om mycket annat, som icke blott är till gagn för stadens egna invånare, utan äfven kommer andra kommuners medlemmar till godo.

Herr talman! På grund af hvad jag anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Då ännu åtskilliga talare anmält sig för yttrandes afgifvande, men tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare öfverläggningen till i afton kl. 7, då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,36 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Rättelse

i Andra Kammarens Prot. N:o 14.

Pag. 23, 13:de raden uppifrån står: besparings-, läs: besvarings-

Pag. 48, 24:de raden nedifrån står: det andra, läs: det enda